

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต
สาขาวิชาทัศนศิลป์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

สัตว์หิมพานต์อีสาน

โดย
นายวิศรุต ภาดี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต
สาขาวิชาทัศนศิลป์ แผนก ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ISAN HIMMAPHAN CREATURES

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Fine Arts (VISUAL ARTS)
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2019
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ	สัตว์หิมพานต์อีสาน
โดย	วิศรุต ภาดี
สาขาวิชา	ทัศนศิลป์ แผนก ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ วิริยญา ดวงรัตน์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ เกียรติคุณปรีชา เกาทอง)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์วิริยญา ดวงรัตน์)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ศาสตราจารย์ เกียรติคุณปริญญา ตันติสุข)

60004214 : ทศนศิลป์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต

คำสำคัญ : ครอบครว้, ความศรัทธา, ประเพณีแห่เทียนพรรษา, งานพุทธศิลป์อีสาน, ประติมากรรมปูนปั้น, จิตรกรรมฝาผนัง ฐูปแต้ม, งานแกะสลักไม้, จิตรกรรมฝาอะหวัดสันดร, คุณค่า, ความผูกพัน

นาย วิศรุต ภาติ: สัตว์หิมพานต์อีสาน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รองศาสตราจารย์
วิรัชญา ดวงรัตน์

ภูมิภาคอีสานมีความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวข้องกับพระพุทศศาสนาายาวนาน จนเกิดเป็นศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน คือฮีตสิบสองคองสิบสี่ ข้าพเจ้าได้กำเนิดในวิถีวัฒนธรรมประเพณีความเป็นอีสาน เกิดในครอบครว้ช่างทำต้นเทียนพรรษาที่เป็นภูมิปัญญาช่างพื้นบ้านอีสานในจังหวัดอุบลราชธานี ทั้งได้ศึกษาและเรียนรู้กระบวนการสร้างสรรค์และลงมือปฏิบัติในการทำต้นเทียนพรรษามาโดยตลอด

จนนำมาสู่การศึกษาางานพุทธศิลป์อีสาน อันเกิดจากภูมิปัญญาช่างพื้นถิ่นที่ได้ถ่ายทอดออกมาให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา ทั้งในรูปแบบงานประติมากรรมปูนปั้นสัตว์หิมพานต์ต่างๆที่ประดับตามศาสนอาคาร งานจิตรกรรมฝาผนังฐูปแต้ม จิตรกรรมฝาอะหวัดสันดร งานแกะสลักไม้ และงานพุทธศิลป์ต่างๆที่ยังคงเหลือในปัจจุบันให้ได้ศึกษาความเชื่อความศรัทธาของช่างพื้นบ้านที่สร้างสรรค์ออกมาแบบเรียบง่ายในรูปทรงที่งดงามตามความรู้สึก สะท้อนให้เห็นจิตวิญญาณความเป็นช่างพื้นบ้านอีสานต่อความศรัทธาในพระพุทศศาสนา ข้าพเจ้าจึงเกิดแรงบันดาลใจจากภูมิปัญญาช่างพื้นถิ่นอีสานจนนำมาสู่การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ในชุด "สัตว์หิมพานต์อีสาน" แสดงออกด้วยเทคนิคกระบวนการทำเทียน ผ่านรูปทรงลักษณะ 3 มิติ ที่ผสมผสานความคิดและจินตนาการ เพื่อแสดงถึงคุณค่าและภูมิปัญญาช่างพื้นถิ่นอีสาน

60004214 : Major (VISUAL ARTS)

Keyword : Family, faith, candle festival, Northeastern Buddhist arts, stucco sculpture, Hooptam mural painting, wood carving, Vessantara cloth painting, value, commitment

MR. WITSARUT PHADEE : ISAN HIMMAPHAN
CREATURES THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR WIRANYA
DUANGRAT

Isan or Northeastern region has associated with Buddhism for a long time, and it becomes arts, cultures, traditions, and practice in coexistence, which we called Heet Sip Song Kong Sip See. I was born surrounded by Isan cultural and traditional way of life, in a family of craftsmen who build the lent candles, Isan folk wisdom in Ubon Ratchathani Province. I have been also studying and learning processes of creation and making lent wax candles.

Therefore, it paves to the study of Northeastern Buddhist arts generated by folk wisdom of local craftsmen, conveying the pivotal senses to the next generation. The arts are in the types of Himmaphan creatures stucco sculpture decorating on Buddhist building, Hooptam mural painting, Vessantara cloth painting, wood carving, and various Buddhist arts that are left until now for local craftsmen's faith study, which are created in simple shapes in harmony of the sensation. It reflects the soul of Isan local craftsmen towards their faith in Buddhism. I am then inspired from Isan local craftsmen's attainment, leading to the creation of the thesis "Isan Himmaphan Creatures", demonstrated by techniques of lent candle making via 3D of thoughts and imagination mixture to show values and wisdom of Isan local craftsmen.

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอนอบน้อมระลึกถึงองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ที่ตรัสรู้ธรรมด้วยพระองค์เอง ตลอดจนหลักธรรมคำสอนอันเป็นที่ปฏิบัติและยึดเหนี่ยวจิตใจจนนำไปสู่ความสงบภายในจิตใจ องค์พระพุทธรูปมหาจักรพรรดิบรมนาถมหาเมธีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ปกปักรักษาซึ่งเป็นที่เคารพของข้าพเจ้า บรมครูช่างพื้นบ้านที่ได้สร้างงานพุทธศิลป์ต่างๆให้ได้ศึกษาเรียนรู้นำมาพัฒนาต่อยอดในการสร้างสรรค์ผลงานทางทัศนศิลป์ และขอกราบขอบพระคุณครอบครัว อันมี บิดา คุณวิเชียร ภาตี ครูภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานการทำเทียนพรรษา มารดา คุณเพ็ญพักตร์ ภาตี ที่เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจและผลักดันในการศึกษาเล่าเรียนและการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์พร้อมการสนับสนุนมาโดยตลอด และญาติพี่น้องทุกคนที่เป็นกำลังใจให้โดยตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ ครู อาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนและถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านศิลปะให้แก่ข้าพเจ้า อีกทั้งคุณจารย์ภาควิชาศิลปะไทยทุกท่านที่ให้คำปรึกษาอบรมสั่งสอนถ่ายทอดประสบการณ์ทางศิลปะ และขอบพระคุณ อาจารย์วิริยญา ดวงรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่แนะนำองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้ให้สำเร็จไปได้ด้วยดี พร้อมทั้งอาจารย์ชูศักดิ์ ศรีขวัญ ผู้ที่คอยชี้แนะแนวทางประสบการณ์ในการศึกษา ให้ความช่วยเหลือทุกสิ่งทุกอย่างแก่ข้าพเจ้า

ขอบคุณเทอร์ควอยซ์กรีน ที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจมาโดยตลอด ขอขอบคุณ พี่กบ พี่ลูกซิด อัน โบว์ ใจ เซษฐ์ โอม ที่คอยช่วยเหลือเกื้อกูลในทุกๆด้าน และขอบคุณในน้ำใจเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ทุกคนที่ไม่ได้กล่าวถึง พร้อมทั้งบุคลากรในมหาวิทยาลัยศิลปากร ที่มีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้จนเสร็จสมบูรณ์ ขอให้คุณความดี ผลบุญกุศลที่ได้ทำส่งผลแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

วิศรุต ภาตี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1.....	1
บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์.....	2
แนวความคิดในการสร้างสรรค์.....	3
ขอบเขตของการศึกษา.....	3
ขั้นตอนการศึกษา.....	3
วิธีการศึกษา.....	4
แหล่งข้อมูล.....	5
อุปกรณ์ที่ใช้ในการค้นคว้า.....	5
อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....	5
วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์.....	5
บทที่ 2.....	6
ข้อมูลและอิทธิพลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์.....	6
ที่มาของแนวความคิดและแรงบันดาลใจ.....	6
ทัศนคติเกี่ยวกับการสร้างสรรค์.....	6

อิทธิพลจากประเพณีแห่งเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี.....	7
ประวัติการทำต้นเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี.....	7
วิวัฒนาการการทำต้นเทียนพรรษา.....	7
วิวัฒนาการด้านศิลปะสกุลช่างเทียน.....	8
อิทธิพลจากครอบครัว.....	14
อิทธิพลจากงานพุทธศิลป์พื้นบ้านอีสาน.....	18
ประติมากรรมอีสาน.....	18
สถาปัตยกรรม สิมอีสาน.....	25
จิตรกรรมพื้นถิ่นอีสาน.....	28
บทที่ 3.....	33
การสร้างสรรค์ผลงาน.....	33
การกำหนดรูปแบบและวิธีการสร้างสรรค์.....	33
วิธีการสร้างสรรค์.....	34
ขั้นตอนแสดงออกทางด้านทัศนศิลป์.....	35
ขั้นตอนการสร้างผลงาน.....	35
วิธีการนำเสนอ.....	36
ทัศนธาตุที่ใช้ในการสร้างสรรค์.....	36
บทที่ 4.....	51
การพัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์.....	51
พัฒนาการในการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์.....	51
การสร้างสรรค์พัฒนาผลงานระยะก่อนวิทยานิพนธ์.....	52
ด้านเนื้อหา.....	52
ด้านรูปแบบ.....	52
ด้านเทคนิค.....	53

ปัญหาในการสร้างสรรค์.....	53
วิธีการแก้ปัญหา.....	53
การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์	57
ด้านเนื้อหา	57
ด้านรูปแบบ.....	58
ด้านเทคนิค.....	58
ปัญหาและแนวทางการแก้ไขในระยะวิทยานิพนธ์	58
วิธีการแก้ปัญหาในการทำวิทยานิพนธ์.....	59
บทที่ 5.....	63
สรุป	63
รายการอ้างอิง	64
ประวัติผู้เขียน	65

สารบัญภาพ

	หน้า
รูปที่ 1 ภาพประเพณีบุญบั้งไฟ จังหวัดศรีสะเกษ	9
รูปที่ 2 ภาพประเพณีบุญบั้งไฟ จังหวัดศรีสะเกษ ปี พ.ศ.2556.....	10
รูปที่ 3 ภาพประเพณีแห่เทียนพรรษา จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2556	10
รูปที่ 4 ภาพประเพณีแห่เทียนพรรษา จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2556	11
รูปที่ 5 ภาพประเพณีแห่เทียนพรรษา จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2556	11
รูปที่ 6 ภาพประเพณีแห่เทียนพรรษา จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2556	12
รูปที่ 7 ภาพประเพณีแห่เทียนพรรษา จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2556	12
รูปที่ 8 ภาพประเพณีแห่เทียนพรรษา จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561	13
รูปที่ 9 ภาพประเพณีแห่เทียนพรรษา จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2559	13
รูปที่ 10 กระบวนการทำต้นเทียนของครอบครัว.....	14
รูปที่ 11 กระบวนการทำต้นเทียนของครอบครัว.....	15
รูปที่ 12 กระบวนการทำต้นเทียนของครอบครัว.....	15
รูปที่ 13 กระบวนการทำต้นเทียนของครอบครัว.....	16
รูปที่ 14 กระบวนการทำต้นเทียนของครอบครัว.....	16
รูปที่ 15 กระบวนการทำต้นเทียนของครอบครัว.....	17
รูปที่ 16 กระบวนการทำต้นเทียนของครอบครัว.....	17
รูปที่ 17 ประติมากรรมปูนปั้นอีสาน วัดบ้านกระเดียน จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561	19
รูปที่ 18 ประติมากรรมปูนปั้นอีสาน วัดบ้านกระเดียน จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561	20
รูปที่ 19 ประติมากรรมปูนปั้นอีสาน วัดบ้านกระเดียน จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561	20
รูปที่ 20 ประติมากรรมปูนปั้นอีสาน วัดบ้านกระเดียน จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561	21
รูปที่ 21 ประติมากรรมปูนปั้นอีสาน วัดบ้านเซเป็ด จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561.....	21

รูปที่ 22 ประติมากรรมปูนปั้นอีสาน วัดบ้านเซเป็ด จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561.....	22
รูปที่ 23 ประติมากรรมปูนปั้นอีสาน วัดบ้านเซเป็ด จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561.....	22
รูปที่ 24 ประติมากรรมปูนปั้นอีสาน จ.มุกดาหาร ปี พ.ศ.2561.....	23
รูปที่ 25 ประติมากรรมปูนปั้นอีสาน จ.มุกดาหาร ปี พ.ศ.2561.....	23
รูปที่ 26 ประติมากรรมแกะสลักไม้อีสาน วัดบ้านชีทวน ปี พ.ศ.2561	24
รูปที่ 27 ประติมากรรมแกะสลักไม้อีสาน วัดบ้านชีทวน ปี พ.ศ.2561	24
รูปที่ 28 ลิมอีสาน จังหวัดนครพนม ปี พ.ศ.2556.....	26
รูปที่ 29 ลิมอีสาน จังหวัดนครพนม ปี พ.ศ.2561.....	26
รูปที่ 30 ลิมอีสาน ปี พ.ศ.2561	27
รูปที่ 31 ลิมอีสาน ปี พ.ศ.2561	27
รูปที่ 32 จิตรกรรมฝาผนัง วัดบ้านชีทวน จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561	29
รูปที่ 33 จิตรกรรมรูปปั้น จ.นครพนม ปี พ.ศ. 2561.....	30
รูปที่ 34 จิตรกรรมรูปปั้น วัดทุ่งศรีเมือง จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561	30
รูปที่ 35 ผนังธรรมาสันอีสาน วัดบ้านกระเดียน จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561	31
รูปที่ 36 จิตรกรรมรูปปั้น จ.มุกดาหาร ปี พ.ศ.2561	31
รูปที่ 37 จิตรกรรมรูปปั้น จ.มุกดาหาร ปี พ.ศ.2561	32
รูปที่ 38 เต้าแก๊สต้มเทียน	37
รูปที่ 39 หม้อต้มเทียน	38
รูปที่ 40 สีสุนสำหรับผสมเทียน	38
รูปที่ 41 กระบวนการต้มเทียน.....	39
รูปที่ 42 แม่พิมพ์กดเทียนจากปูนพลาสติก.....	39
รูปที่ 43 แม่พิมพ์กดเทียนจากปูนพลาสติก.....	40
รูปที่ 44 เทียนที่พิมพ์เสร็จแล้ว.....	40
รูปที่ 45 ภาพร่างผลงาน.....	41

รูปที่ 46 ร่างลายเส้นบนแผ่นโคม	41
รูปที่ 47 ฉลุโคมตามลายเส้นที่ร่างไว้.....	42
รูปที่ 48 แกะโคมตามรูปแบบที่ร่างไว้.....	42
รูปที่ 49 แกะโคมตามรูปแบบที่ร่างไว้.....	43
รูปที่ 50 โครงสร้างโคมที่เสร็จสมบูรณ์	43
รูปที่ 51 โครงสร้างโคมที่เสร็จสมบูรณ์.....	44
รูปที่ 52 เริ่มทาสีและน้ำเทียนลงไป.....	44
รูปที่ 53 เริ่มทาสีและน้ำเทียนลงไป.....	45
รูปที่ 54 เตรียมติดเทียนที่พิมพ์ไว้	45
รูปที่ 55 เริ่มติดเทียน	46
รูปที่ 56 กระบวนการติดเทียน.....	46
รูปที่ 57 กระบวนการติดเทียน.....	47
รูปที่ 58 ภาพแสดงชิ้นงานที่เสร็จสมบูรณ์.....	47
รูปที่ 59 ภาพแสดงชิ้นงานที่เสร็จสมบูรณ์.....	48
รูปที่ 60 ภาพแสดงชิ้นงานที่เสร็จสมบูรณ์.....	48
รูปที่ 61 ภาพแสดงชิ้นงานที่เสร็จสมบูรณ์.....	49
รูปที่ 62 ภาพแสดงชิ้นงานที่เสร็จสมบูรณ์.....	49
รูปที่ 63 ภาพแสดงชิ้นงานที่เสร็จสมบูรณ์.....	50
รูปที่ 64 ภาพชุดผลงานระยะก่อนวิทยานิพนธ์.....	54
รูปที่ 65 รายละเอียดของผลงานในระยะก่อนวิทยานิพนธ์.....	55
รูปที่ 66 รายละเอียดของผลงานในระยะก่อนวิทยานิพนธ์.....	55
รูปที่ 67 รายละเอียดของผลงานในระยะก่อนวิทยานิพนธ์.....	56
รูปที่ 68 รายละเอียดของผลงานในระยะก่อนวิทยานิพนธ์.....	56
รูปที่ 69 รายละเอียดของผลงานในระยะก่อนวิทยานิพนธ์.....	57

รูปที่ 70 ภาพชุดผลงานวิทยานิพนธ์.....	59
รูปที่ 71 รายละเอียดของผลงานวิทยานิพนธ์.....	60
รูปที่ 72 รายละเอียดของผลงานวิทยานิพนธ์.....	60
รูปที่ 73 รายละเอียดของผลงานวิทยานิพนธ์.....	61
รูปที่ 74 รายละเอียดของผลงานวิทยานิพนธ์.....	61
รูปที่ 75 รายละเอียดของผลงานวิทยานิพนธ์.....	62
รูปที่ 76 รายละเอียดของผลงานวิทยานิพนธ์.....	62

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประติมากรรมปูนปั้นสัตว์ป่าหิมพานต์เฝ้าบันไดสิมอีสาน อาทินาค เหารา สิงห์หมอบ และตัวมอม คือ งานประติมากรรมที่ช่างพื้นบ้านท้องถิ่นได้สร้างขึ้น เพื่อเป็นส่วนประกอบของสิมอีสานอันเป็นศาสนอาคารสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัว ในคติความเชื่อตามหลักไตรภูมิและป่าหิมพานต์ โดยคนโบราณ ได้นำเอาความรู้และความเชื่อมาจินตนาการสร้างสรรค์ปั้นงานประติมากรรมรูปสัตว์หิมพานต์ รูปแบบสัตว์ที่ช่างพื้นบ้านปั้นขึ้นมา จะเป็นทั้งสัตว์ที่มีอยู่จริงและสัตว์ที่เกิดจากจินตนาการตามคติความเชื่อโบราณ นำมาผสมผสานรูปแบบของแต่ละตัวแต่ละชนิดและแยกหมวดหมู่ของประเภทสัตว์ต่างๆก็ทั้งมีการเชื่อมโยงเข้าหาหลักทางพระพุทธศาสนา ภูมิปัญญาช่างพื้นบ้านอีสานในการปั้นงานประติมากรรมต่างๆจึงไม่ได้ยึดติดกับรูปแบบ และวิธีการจากช่างหลวง แต่จะอาศัยความรู้การจดจำแล้วจึงถ่ายทอดออกมา จนเกิดการพึงพอใจของช่างที่เป็นไปตามธรรมชาติและความรู้สึกว่างาม ทำให้เกิดคุณค่าภูมิปัญญาทางความคิดและความศรัทธาของคนพื้นถิ่น ด้วยเหตุนี้ภูมิปัญญาช่างพื้นบ้านอีสานในการปั้นงานประติมากรรมจึงได้ส่งผลและสะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์ความเป็นช่างพื้นถิ่นแบบดั้งเดิม และเป็นสังขรณ์ที่สะท้อนถึงผลงานของช่างต่างถิ่นต่างวัฒนธรรม ที่ผูกพันกับวิถีการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมไทยมายาวนาน

คนอีสานโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีฐานะยากจนจึงขาดโอกาสสำหรับที่จะศึกษาหาความรู้ ซึ่งส่งอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะ คนชนบทอีสานจึงสร้างงานศิลปกรรมโดยอาศัยพื้นฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสืบทอดต่อกันมาเรื่อยๆ โดยศึกษาจากครูช่างภูมิปัญญาพื้นบ้านและประสบการณ์ที่เคยทำมา โดยไม่มีแบบแผนที่เป็นหลักวิชาการเหมือนศิลปะช่างหลวง ปัจจุบันในชนบทต่างๆก็ยังมีสร้างสรรค์โดยอาศัยประสบการณ์และภูมิปัญญาพื้นบ้านในการสร้างงานที่มีเสน่ห์แตกต่างกันไปตามวัดในหมู่บ้านต่างๆ เช่น ประติมากรรมปูนปั้น สิมนิสาณจิตรกรรม ฐูปแต้ม หรือสัญลักษณ์อื่นๆที่มีเนื้อหา เรื่องราวความเชื่อทางวรรณกรรม คติไตรภูมิ

พระเวสสันดรชาดก และทศชาติชาดก อันเป็นศิลปะที่สามารถปลดปล่อยความทุกข์ทางจิตใจและ เป็นศาสนวัตถุในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นรากฐานที่ผูกพันกับการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม

ในวิถีความศรัทธาของคนชนบทอีสานและการปฏิบัติตามหลักจารีต ฮีตคอง ประเพณีจึง ก่อให้เกิดภูมิปัญญาเชิงช่างในสังคมชุมชนวัฒนธรรมอีสาน ได้สร้างสรรค์งานปูนปั้นประดับ สถาปัตยกรรมโดยมีรูปแบบที่มีเอกลักษณ์พื้นบ้านอีสานแสดงออกในเชิงช่างของคนอีสานผ่านกลุ่ม ช่างต่างๆ คือ กลุ่มช่างชาวบ้าน กลุ่มช่างพื้นเมืองที่รับอิทธิพลช่างหลวง และกลุ่มช่างญวน ได้ สร้างสรรค์งานปูนปั้นเป็นรูปลักษณะคือรูปสัตว์ที่เหมือนจริง และรูปสัตว์หิมพานต์ตามจินตนาการที่มี การผสมผสานกันของสัตว์หลายชนิด ด้วยความสนใจนี้ข้าพเจ้าจึงเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปะ อีสานแบบชาวบ้านที่แสดงออกอย่างตรงไปตรงมาในเชิงช่าง แต่ให้คุณค่าด้านเอกลักษณ์ความเป็นพื้น ถิ่นนั้นๆ ที่สะท้อนความงามตามวิถี และความศรัทธา ผ่านรูปทรงสัตว์หิมพานต์อีสานในกริยาอิริยบท ต่างๆเสมือนมีชีวิต โดยเน้นการสื่อสารแนวความคิด อารมณ์ ความรู้สึกถ่ายทอดออกมาเป็นผลงาน ศิลปะโดยผ่านเทคนิค วิธีการ ที่นำมาสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความงาม ตามความรู้สึกเฉพาะตน

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบ ถ่ายทอดแนวคิด จินตนาการ อารมณ์ความรู้สึกของงานประติมากรรมปูนปั้น สัตว์หิมพานต์อีสานที่ประดับสถาปัตยกรรมต่างๆ เช่น สิมอีสาน วิหาร ธรรมาสน์ หอแจก เป็นต้น
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะรูปแบบอีสาน นำเสนอผ่านกระบวนการที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิด ความเป็นร่วมสมัย ผ่านรูปแบบ รูปทรงและกริยาท่าทางที่นำมาจัดวาง สร้างสรรค์ใหม่ อันก่อให้เกิด ความงามทางสุนทรียภาพที่สะท้อน อารมณ์และความรู้สึกส่วนตน
3. เพื่ออนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาช่าง เทคนิคกระบวนการของการทำเทียนพรรษาที่เป็นภูมิปัญญา ช่างพื้นบ้านอีสาน และตระหนักถึงคุณค่าของงานศิลปกรรมพื้นถิ่นอีสานที่ยังคงความเป็นอัตลักษณ์ พื้นถิ่นที่สืบทอดกันมายาวนานมิให้สูญหาย และเป็นแบบอย่างในการสร้างสรรค์งานศิลปะไทยทั้งแบบ ประเพณีและร่วมสมัย

แนวความคิดในการสร้างสรรค์

ข้าพเจ้าได้รับแรงบันดาลใจจากงานประติมากรรมปูนปั้นที่ประดับศาสนอาคาร สถาปัตยกรรม สิมอีสาน โดยช่างพื้นบ้านท้องถิ่นได้สร้างขึ้นจำพวกรูปปูนปั้นสัตว์หิมพานต์อีสานที่มีลักษณะ รูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว แสดงออกอย่างตรงไปตรงมา อาศัยรูปทรงที่งามและเรียบง่าย สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าและความศรัทธา จนก่อให้เกิดรูปแบบศิลปะทางพุทธศิลป์ที่ตอบสนอง พระพุทธศาสนา ข้าพเจ้าจึงมีความมุ่งหมายที่ต้องการนำเสนอศิลปะแบบพื้นถิ่นอีสานอันมีรูปแบบ เนื้อหาที่เป็นสัตว์หิมพานต์ นำมาสร้างสรรค์ชิ้นใหม่โดยอาศัยรูปทรงในจินตนาการ โดยนำเสนอผ่าน เทคนิค กระบวนการของช่างเทียนซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านมาสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นผลงานศิลปะไทย ร่วมสมัยในรูปแบบเฉพาะตน

ขอบเขตของการศึกษา

1. ศึกษาวิถีคิดและวิธีการสื่อสารคติความเชื่อเป็นผลงานของช่างชาวบ้านอีสาน
2. ศึกษารูปทรงของสัตว์หิมพานต์ ที่ช่างชาวบ้านถ่ายทอดออกมาเป็นงานประติมากรรม ทั้งสัตว์ที่มีอยู่จริงและสัตว์ที่เกิดจากจินตนาการในคติความเชื่อโบราณ
3. ศึกษารูปแบบกระบวนการของช่างชาวบ้านอีสาน ในการสร้างงานประติมากรรมปูนปั้นแบบดั้งเดิม
4. ศึกษาเทคนิคกระบวนการของการทำเทียนพรรษาที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสาน นำมาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะให้เกิดความงามทางด้านทัศนศิลป์

ขั้นตอนการศึกษา

1. ศึกษาวิถีชีวิตชนบทอีสานและสภาพแวดล้อม วิเคราะห์ความคิดที่มาจากแรงบันดาลใจของงานปูนปั้นอีสาน
2. ศึกษาลักษณะ รูปแบบ งานปูนปั้นประดับสิมตามวัดต่างๆในภาคอีสานโดยไปศึกษาข้อมูลในพื้นที่จริง
3. ศึกษา ค้นคว้า หาข้อมูลความเป็นมาของงานปูนปั้นประดับสิมอีสาน จากผู้รู้และปราชญ์ชาวบ้าน
4. ศึกษาแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล งานปูนปั้นประดับสิมในอดีตแบบช่างพื้นบ้านอีสาน

5. ศึกษากระบวนการ เทคนิคช่างพื้นบ้าน การทำเทียนพรรษาและกรรมวิธีต่างๆเพื่อให้เกิดการกำหนดรูปแบบและแนวทางการสร้างสรรค์ผลงาน
6. ศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือและอินเทอร์เน็ต
7. สร้างแบบร่างผลงานวิทยานิพนธ์
8. เรียงลำดับขั้นตอนและเริ่มกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์
9. วิเคราะห์ผลงานเพื่อหาแนวทางพัฒนาและแก้ไขปัญหา
10. นำเสนอผลงาน ติดตั้ง พร้อมประเมินผลงานวิทยานิพนธ์เป็นระยะเพื่อปรับปรุง แก้ไข ที่จะทำให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

วิธีการศึกษา

1. รวบรวมข้อมูลในการลงพื้นที่วัดต่างๆศึกษางานประติมากรรมปูนปั้น งานจิตรกรรมสุปแต่้ม จากสถานที่จริงในภาคอีสานโดยการจดบันทึกและบันทึกภาพถ่าย
2. สัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านและคนในพื้นที่แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในการสร้างสรรค์ผลงาน
3. รวบรวมข้อมูลประวัติ ความเป็นมา การสร้างงานประติมากรรมปูนปั้นประดับสถาปัตยกรรมอีสาน
4. รวบรวมศึกษาศิลปินที่มีแนวทางาน เทคนิค รูปแบบ ที่สอดคล้องกัน
5. สร้างแบบร่าง ค้นหารูปแบบผลงานวิทยานิพนธ์
6. สร้างสรรค์ผลงาน วิเคราะห์ผลงานและปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อหาแนวทางพัฒนาที่ดี
7. ติดตั้งผลงาน นำเสนอ พร้อมประเมินวิทยานิพนธ์เป็นระยะ และแก้ไขปรับปรุงให้พัฒนาดีมากยิ่งขึ้น

แหล่งข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลภาคเอกสาร ได้แก่ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร ข้อมูลจากหนังสือ นิตยสาร วารสารต่างๆ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น อินเทอร์เน็ต
2. แหล่งข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ สถานที่ วัด หมู่บ้าน สภาพแวดล้อมท้องถิ่นในภาคอีสาน

อุปกรณ์ที่ใช้ในการค้นคว้า

อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

- กล้องถ่ายรูป
- สมุด Sketch
- ปากกา
- ดินสอ

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์

- สีฝุ่น
- เทียน
- แม่พิมพ์
- อ่างน้ำ
- โฟม
- เตากลั่น
- หม้อต้มเทียน
- แปรงทาสี
- เครื่องมือแกะสลักเทียน

บทที่ 2

ข้อมูลและอิทธิพลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์

ในภูมิภาคอีสานมีความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ข้าพเจ้าเกิดและเติบโตในภาคอีสานที่มีความเชื่อในขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านซึ่งถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตามสภาพของแต่ละท้องถิ่นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ก็คือประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ที่ได้เห็นและสัมผัสในความงดงามของงานศิลปกรรม อันงามวิจิตรของช่างพื้นถิ่นอีสานมาตั้งแต่วัยเด็กจากครอบครัวและจากบิดาซึ่งเป็นช่างภูมิปัญญาพื้นบ้านการต้นทำเทียนพรรษาได้ถ่ายทอดองค์ความรู้จากประสบการณ์ทางการปฏิบัติจนเกิดการสร้างสรรค์งานศิลปะทางพุทธศิลป์ที่เกิดจากความศรัทธาในความเชื่อทางพระพุทธศาสนา อันก่อให้เกิดองค์ความรู้และข้อมูลพร้อมทั้งแนวทางการนำเสนอและสร้างสรรค์ผลงานของข้าพเจ้า

ที่มาของแนวความคิดและแรงบันดาลใจ

จากที่ได้ศึกษาซึมซับ วิถีชีวิต จารีต ยึดครองของคนอีสานที่ได้สืบต่อกันมาจนเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี จนก่อให้เกิดหลักปฏิบัติเพื่อความร่มเย็นเป็นสุข สะท้อนให้เห็นถึงความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา อีกทั้งความเชื่อในเรื่องพิธีกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนอีสานมาแต่โบราณกาล เกิดเป็นแรงบันดาลใจที่ได้จากการสังสมองค์ความรู้ ประสบการณ์ความเป็นวิถีชนบทอีสาน ทักษะ รูปแบบเชิงช่างพื้นบ้านที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นที่แฝงแง่คิด คติธรรมต่างๆจึงก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมในลักษณะเฉพาะตน

ทัศนคติเกี่ยวกับการสร้างสรรค์

ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ข้าพเจ้าแสดงออกมาในรูปแบบผลงานทัศนศิลป์สามมิติ คือ การสร้างสรรค์ที่ได้รับแรงบันดาลใจอันเกี่ยวข้องกับงานประติมากรรมสัตว์หิมพานต์ที่ระดับงานพุทธศิลป์ โดยแฝงความเชื่อความศรัทธาของช่างพื้นบ้าน สะท้อนให้เห็นจิตวิญญาณความเป็นชนบทอีสานอันแสดงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ที่มุ่งเน้นไปที่เทคนิควิธีการของครูช่างภูมิปัญญาพื้นบ้านในการทำเทียนพรรษา โดยศึกษาข้อมูลเดิมที่มีมาแต่สมัยก่อนประกอบกับข้อมูลประสบการณ์ตรงในครอบครัวที่ได้ซึมซับกระบวนการสร้างผลงานและวิถีปฏิบัติต่างๆ เพื่อนำเสนอแนวความคิดพร้อมทั้งการสร้างสรรค์ที่ทำให้เกิดเทคนิคเฉพาะตน

อิทธิพลจากประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

ในแถบลุ่มแม่น้ำมูลจังหวัดอุบลราชธานีมีลักษณะภูมิประเทศที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางอารยธรรมต่างๆ ส่งผลให้งานช่างด้านศิลปกรรมทางพุทธศิลป์มีความเจริญรุ่งเรือง พร้อมทั้งประเพณีวันเข้าพรรษาของชาวอีสานที่เรียกกันว่า บุญเดือนแปด เป็นช่วงที่พระสงฆ์อยู่จำพรรษาตลอดระยะเวลาสามเดือน ในช่วงเหตุการณ์นั้นเป็นฤดูฝนอุบาสกอุบาสิกาจะเอาต้นเทียนขนาดเล็กมาร่วมกันแล้วนำไปถวายเพื่อเป็นแสงสว่างให้กับพระสงฆ์และเป็นพุทธบูชาในวันเข้าพรรษา

ประวัติการทำต้นเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

ตามประวัติในช่วงก่อนสมัยพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสรพลธิประสงค์ เป็นผู้สำเร็จราชการแทน ชาวอุบลไม่มีการทำเทียนหรือแห่เทียนเช่นปัจจุบัน ชาวบ้านจะพันเทียนรอบศีรษะ (เทียนเวียนหัว) ไปถวายเพื่อจุดบูชา เมื่อกรมหลวงสรพลธิประสงค์ได้เป็นผู้สำเร็จราชการ ครั้นนั้นมีการแห่บั้งไฟที่วัดกลาง และมีการตีกันเกิดขึ้นจนถึงแก่ความตาย เสด็จในกรมเห็นไม่ดีจึงมีคำสั่งให้ยกเลิกการแห่บั้งไฟและเปลี่ยนเป็นการแห่เทียนพรรษาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแต่ประสงฆ์ในช่วงเข้าพรรษาแทน

วิวัฒนาการการทำต้นเทียนพรรษา

สมัยก่อนการแห่เทียนพรรษาจะมีเพียงแค่ชาวบ้านร่วมกันเอาเทียนมารวมกัน แล้วนำเทียนมาผูกเรียงติดกับลำไม้ไผ่ ตามรอยต่อของแห่เทียนชาวบ้านจะใช้กระดาษจิ้งโกล์(กระดาษเงินกระดาษทอง) ตัดเป็นลวดลายพันปลาดิบระหว่างรอยต่อ เสร็จแล้วนำต้นเทียนไปติดกับบั้งน้ำมันก๊าดฐานรองรับลำต้นเทียนใช้ไม้ตีเป็นแผ่นเรียบหรือทำเป็นชั้นๆแล้วใช้ลวดลายการตัดกระดาษติดประดับลงไป เสร็จแล้วมีการแห่ไปถวายวัดโดยใช้เกวียนหรือล้อเลื่อนใช้วัวลากจูง ในช่วงระยะเวลาประมาณ พ.ศ. 2480 การทำต้นเทียนได้พัฒนาขึ้นถึงขั้นใช้วิธีการหล่อออกจากแม่พิมพ์เป็นดอกลายต่างๆเช่นลายประจำยาม ลายกระจังตาอ้อย แล้วนำไปติดที่ลำต้นเทียน

ช่วงปี พ.ศ.2495ได้มีการจัดการประกวดเทียนพรรษา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทโบราณแบบมัดรวมติดลายและประเภทติดพิมพ์ ครั้นเมื่อ พ.ศ. 2497 ได้มีวิธีการพัฒนาขึ้นใหม่โดยใช้ปูนพลาสเตอร์แกะเป็นแม่พิมพ์ลายต่างๆแล้วหล่อด้วยเทียน นำมาติดกับลำต้นเทียน ต่อมาในปีพ.ศ. 2502 นายช่างคำหมา แสงงาม (ศิลปินแห่งชาติ) ได้คิดค้นการทำต้นเทียนพรรษาประเภท

แกะสลักโดยไม่ต้องทำแม่พิมพ์พิมพ์ดอกมาติด แล้วการแท่นเทียนสมัยก่อนจึงจำเป็นต้องแยกประเภท แบ่งออกเป็นสามประเภท อันได้แก่ หนึ่งประเภทมัดรวมติดลาย สองประเภทติดพิมพ์ และสามประเภทแกะสลัก

การจัดองค์ประกอบต่างในประเภทติดพิมพ์และแกะสลักแต่เดิมไม่ได้มีความสำคัญมากนัก มีเฉพาะฐานกับลำต้นตรงกลางเท่านั้น การริเริ่มทางความคิดในการสร้างสรรค์ของช่างจึงมีการพัฒนา รูปแบบให้ยิ่งใหญ่และแปลกแตกต่างไปจากเดิมจึงได้สร้างองค์ประกอบรอบฐานลำต้นให้เป็นรูปลักษณะลอยตัวประกอบกับเอาเรื่องราวของพุทธประวัติบางเรื่องราว ป่าหิมพานต์ มาสร้างสรรค์ในจังหวะลีลาต่างๆในขบวนเทียนพรรษา ด้วยเหตุนี้การทำต้นเทียนพรรษาของเมืองอุบลราชธานีที่มีมานานนับร้อยกว่าปี จึงมีวิวัฒนาการหลากหลายมิติทั้งในรูปแบบ วิธีการสร้างสรรค์ของช่างรุ่นเก่าที่ได้คิดค้นเทคนิควิธีการจนสืบสานมาถึงช่างรุ่นปัจจุบันนำมาสร้างสรรค์พัฒนาต่อยอดให้เกิดมิติใหม่ทางการสร้างสรรค์ต่อไป(Admin)

วิวัฒนาการด้านศิลปะสกุลช่างเทียน

ภูมิปัญญาช่างเมืองอุบลราชธานี และภูมิปัญญาที่สร้างงานศิลปะอย่างต่อเนื่องทั้งงานศิลปะร่วมสมัย งานหัตถกรรมพื้นบ้าน งานด้านพุทธศิลป์ต่างๆ ทั้งงานช่างตกแต่งโบสถ์วิหารต่างๆ จะใช้โอกาสในช่วงก่อนวันเข้าพรรษาพักงานที่ทำประจำและงานวัดต่างๆ มาประลองฝีมือทางเชิงช่างผ่านการสร้างสรรค์งานศิลปะที่เป็นประเพณีสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา เป็นประเพณีที่สำคัญต่อชาวพุทธและชาวจังหวัดอุบลราชธานี ที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่ครั้งสมัยพุทธกาล ซึ่งในงานประเพณีแห่เทียนพรรษายังเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทางด้านประเพณีและวัฒนธรรม ที่สื่อออกมาเป็นความงดงามอย่างบริสุทธิ์ใจจากช่างชาวบ้าน ที่ได้รังสรรค์ถ่ายทอดฝีมือออกมาจนเป็นเอกลักษณ์ทางเทคนิคและวิธีการนำเสนอเรื่องราวต่างๆเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาออกมาเป็นต้นเทียนพรรษา ทั้งวิธีการแกะสลักกระบวนการทำแม่พิมพ์และการหล่อ สิ่งเหล่านี้ช่างพื้นบ้านได้สร้างขึ้นล้วนเกิดจากจิตใจที่ศรัทธาในพระศาสนาและส่งต่อแรงบันดาลใจให้ช่างรุ่นหลังได้ศึกษาสืบสานและพัฒนาต่อยอด

เทคนิคและวิธีการทำเทียนของช่างพื้นบ้าน การพิมพ์การหล่อและแกะสลักลงไป การนำเสนอลักษณะองค์ประกอบที่ลอยตัวในด้านเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพุทธประวัติและป่าหิมพานต์ ทำให้

ข้าพเจ้าเกิดความคิดและแรงขับเคลื่อนที่สำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะชุดนี้ ที่นำเอาเทคนิควัสดุและวิธีการมาสร้างสรรค์ในรูปแบบเฉพาะตน โดยผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อให้เกิดรูปทรงที่สมบูรณ์ในรูปแบบของสัตว์หิมพานต์อีสาน

รูปที่ 1 ภาพประเพณีบุญบั้งไฟ จังหวัดศรีสะเกษ
ที่มา : จากสถานที่จริง ปี พ.ศ. 2556

รูปที่ 2 ภาพประเพณีบุญบั้งไฟ จังหวัดศรีสะเกษ ปี พ.ศ.2556
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 3 ภาพประเพณีแห่เทียนพรรษา จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2556
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 4 ภาพประเพณีแห่เทียนพรรษา จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2556
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 5 ภาพประเพณีแห่เทียนพรรษา จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2556
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 6 ภาพประเพณีแห่เทียนพรรษา จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2556
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 7 ภาพประเพณีแห่เทียนพรรษา จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2556
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 8 ภาพประเพณีแห่เทียนพรรษา จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 9 ภาพประเพณีแห่เทียนพรรษา จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2559
ที่มา : จากสถานที่จริง

อิทธิพลจากครอบครัว

ครอบครัวข้าพเจ้ามีภูมิลำเนาถิ่นฐานอยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานี ครอบครัวข้าพเจ้าดำรงชีวิตไปกับภูมิปัญญาช่างพื้นบ้าน โดยมีบิดาซึ่งมีความสามารถในการทำต้นเทียนพรรษาและงานพุทธศิลป์ทั้งประติมากรรมและสถาปัตยกรรม ที่ได้เรียนรู้ในรูปแบบลักษณะครูพักลักจำจากครูที่เป็นช่างพื้นบ้านในการลงมือปฏิบัติและศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง มีหลักทำงานโดยยึดหลักประสบการณ์เฉพาะบุคคลในการสร้างสรรค์งานศิลปะ ความรู้หรือหลักการทุกอย่างมิได้มีบันทึกแต่ทุกอย่างล้วนเกิดจากการจดจำและลงมือปฏิบัติจริงเท่านั้น อีกทั้งเทคนิควิธีการเรื่องราวต่างๆได้ถูกนำมาใช้ด้วยความชำนาญ จนข้าพเจ้าได้มีความสนใจและชื่นชอบในการทำต้นเทียนพรรษาจากบิดา ได้เรียนรู้ทั้งในกระบวนการความคิดและการลงมือปฏิบัติสร้างสรรค์ พร้อมทั้งศึกษากระบวนการทำ เทคนิควิธีการของภูมิปัญญาช่างพื้นบ้าน จนทำให้ข้าพเจ้าได้มีความรู้ที่จะสืบสานภูมิปัญญาการทำต้นเทียนพรรษาต่อไป ในการศึกษาและสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้ข้าพเจ้าจึงนำเอาแรงบันดาลใจจากภูมิปัญญาพื้นบ้านเหล่านี้มาสร้างสรรค์ต่อยอดให้เกิดองค์ความรู้และแสดงออกมาผ่านผลงานศิลปะร่วมสมัยด้วยเทคนิควิธีการเฉพาะตน

รูปที่ 10 กระบวนการทำต้นเทียนของครอบครัว

ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 11 กระบวนการทำต้นเทียนของครอบครัว
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 12 กระบวนการทำต้นเทียนของครอบครัว
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 13 กระบวนการทำต้นเทียนของครอบครัว
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 14 กระบวนการทำต้นเทียนของครอบครัว
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 15 กระบวนการทำต้นเทียนของครอบครัว
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 16 กระบวนการทำต้นเทียนของครอบครัว
ที่มา : จากสถานที่จริง

อิทธิพลจากงานพุทธศิลป์พื้นบ้านอีสาน

งานศิลปะพื้นบ้านอีสานมีความเป็นมาที่ผูกพันกับวิถีความเชื่อของสังคมอีสานมายาวนาน มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่นโดยแสดงออกมาอย่างชัดเจนตรงตามความคิดของช่างพื้นบ้านที่ฉลาดในฝีมือการช่างในการรับใช้พระพุทธศาสนากับการสร้างสิ่งต่างๆ เช่น พระพุทธรูป โบสถ์ วิหาร เจดีย์ จิตรกรรมฝาผนัง งานประติมากรรมปูนปั้นต่างๆ และสัญลักษณ์อื่นๆ อันเป็นศิลปะในบวรพระพุทธศาสนา ได้สามารถปลดปล่อยความทุกข์ทางจิตใจและเป็นศาสนวัตถุที่มีรากฐานผูกพันเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมชนบทอีสาน (ประชิด สกฤษณ์พัฒน์, 2551)

ส่วนใหญ่คนอีสานจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ไม่มีโอกาสที่จะศึกษาหาความรู้ ความยากจนย่อมส่งผลให้คนในชนบทท้องถิ่นต้องหาความรู้และศึกษาจากประสบการณ์จริง จึงเกิดการสร้างสรรค์งานศิลปกรรมทางพุทธศิลป์ในชนบทอีสานเพื่อที่จะแสดงถึงความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา โดยศึกษาจากครูช่างพื้นบ้านและประสบการณ์ที่เคยทำมา ไม่ได้มีแบบแผนที่เป็นหลักการหรือทฤษฎีต่างๆ เหมือนศิลปะช่างหลวง แต่สร้างสรรค์ออกมาด้วยความซื่อตรงบริสุทธิ์ใจ ซึ่งในปัจจุบันในวิถีท้องถิ่นอีสานยังมีการสืบสานสร้างสรรค์งานศิลปะจากครูช่างภูมิปัญญาพื้นบ้านให้เห็นตามวัดในหมู่บ้านต่างๆ ที่มีเสน่ห์และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นแตกต่างกันออกไป

งานศิลปะทางพุทธศิลป์ที่ครูภูมิปัญญาได้สร้างสรรค์ไว้ทั้งกระบวนการทำ เทคนิค วิธีการ ถือเป็นเสน่ห์ของงานศิลปะทางพุทธศิลป์อีสานที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจของชาวอีสาน และสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนา เป็นแรงขับเคลื่อนผลักดันให้ข้าพเจ้าสนใจในงานพุทธศิลป์อีสานและนำมาสร้างสรรค์งานศิลปะพร้อมทั้งศึกษาชนบประเพณีและวัฒนธรรมของชาวอีสานมาใช้ประกอบการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะชุดนี้

ประเภทของศิลปะทางพุทธศิลป์พื้นบ้านอีสาน

ประติมากรรมอีสาน

ประติมากรรมในงานพุทธศิลป์อีสานมีหลากหลายลักษณะรวมไปถึงงานแกะสลักต่างๆ ที่ช่างพื้นบ้านได้คิดค้นกระบวนการเทคนิควิธีการต่างๆ มาสร้างสรรค์ให้เป็นศาสนวัตถุในบวรพระพุทธศาสนา ดังเช่น การปั้น การบุ การตี การเชื่อม เพื่อให้เกิดรูปลักษณะตามต้องการ โดยการสร้างจำลองหรือเหมือนจริงตามความรู้ความคิดของช่างพื้นบ้าน ประติมากรรมจะแบ่งลักษณะออกเป็นสามประเภท อันได้แก่ ภาพนูนต่ำ คือมองเห็นแค่ด้านเดียวลักษณะนูนเพียงเล็กน้อย ภาพนูนสูง คือภาพที่จำหลักกลึงลงทำให้ภาพประติมากรรมดูเด่นชัดขึ้น สามารถมองเห็นทั้งสามด้านทั้งด้านหน้าและด้านข้าง

ภาพลอยตัว คือประติมากรรมที่มองเห็นได้รอบด้านและลอยตัวออกมาโดยไม่ยึดติดกับผนัง เช่น การปั้นพระพุทธรูป เทวรูป ประติมากรรมรูปสัตว์ประดับศาสนอาคาร สิม วิหารต่างๆ งานประติมากรรมพื้นบ้านอีสานจะนิยมใช้วัสดุทุกชนิดที่มีอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ เช่น หิน โลหะ ไม้ กระดุก สัตว์ ข้าว ปูนผง ดินเผา สิ่งต่างๆเหล่านี้ จะใช้กระบวนการสลัก หล่อ หรือกดพิมพ์ตามความเหมาะสม สร้างเป็นประติมากรรมขึ้นมาตามแต่ละท้องถิ่นต่างๆในภูมิภาคอีสาน และงานแกะสลักไม้ จะพบมากทั่วภาคอีสานตามวัดต่างๆซึ่งสร้างด้วยความศรัทธา ผู้ที่ศรัทธาจะลงมือแกะสลักด้วยตนเองเพื่อจะได้ อานิสงค์ในการสร้างบุญของคนท้องถิ่นอีสาน (สฤณะพัฒน์ & อุดม เขยกีวงศ์, 2548a)

รูปที่ 17 ประติมากรรมปูนปั้นอีสาน วัดบ้านกระเตียน จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 18 ประติมากรรมปูนปั้นอีสาน วัดบ้านกระเดียน จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 19 ประติมากรรมปูนปั้นอีสาน วัดบ้านกระเดียน จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 20 ประติมากรรมปูนปั้นอีสาน วัดบ้านกระเดียน จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 21 ประติมากรรมปูนปั้นอีสาน วัดบ้านเซเป็ด จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561
ที่มา : จากสถานที่จริง

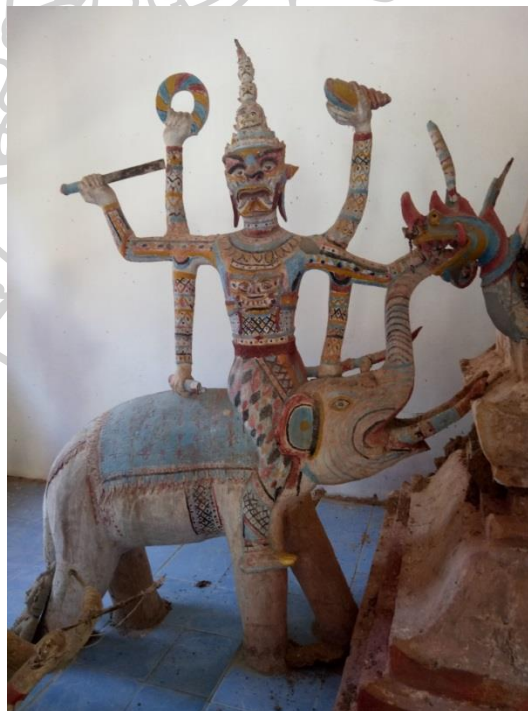
รูปที่ 22 ประติมากรรมปูนปั้นอีสาน วัดบ้านเซเป็ด จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 23 ประติมากรรมปูนปั้นอีสาน วัดบ้านเซเป็ด จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 24 ประติมากรรมปูนปั้นอีสาน จ.มุกดาหาร ปี พ.ศ.2561
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 25 ประติมากรรมปูนปั้นอีสาน จ.มุกดาหาร ปี พ.ศ.2561
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 26 ประติมากรรมแกะสลักไม้อีสาน วัดบ้านชีทวน ปี พ.ศ.2561
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 27 ประติมากรรมแกะสลักไม้อีสาน วัดบ้านชีทวน ปี พ.ศ.2561
ที่มา : จากสถานที่จริง

สถาปัตยกรรม สิมอีสาน

สิมอีสานเป็นศาสนอาคารที่มีลักษณะเฉพาะตัวในเชิงช่างที่เกิดจากภูมิปัญญาช่างพื้นบ้าน ในท้องถิ่นที่ห่างไกลความเจริญและขาดสนวิศดอุปกรณในการสร้าง ช่างและชาวบ้านต้องมีความรู้พร้อม การปรับใช้อุปกรณ การสร้างสิมในอดีตของช่างและชาวบ้านชุมชนต่างๆจึงบ่งบอกและแสดงให้เห็นถึง ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่พึ่งพาตนเองตามบริบทในสังคมอดีตอีสาน

ตามลักษณะภูมิประเทศ สิมอีสานจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สิมบกและสิมน้ำ ทั้งสองมี จุดหมายที่เหมือนกัน คือ สร้างเพื่อใช้ประกอบพิธีทำสังฆกรรม การก่อสร้างจึงมุ่งไปที่การใช้ประโยชน์ มากกว่ารูปแบบ ในปัจจุบันสิมน้ำจะเห็นอยู่ไม่มากนัก การใช้สิมน้ำจะใช้เรือหรือแพแล้วเอาไม้ กระดานวางเรียงทำเป็นโรงง่ายในการประกอบพิธีโดยวัดที่ไม่สามารถหาพื้นที่ปฏิบัติกิจของสงฆ์ได้ ทั้งนี้ ส่วนสิมบกมี 2 ลักษณะคือ สิมโปร่งและสิมทึบ สิมโปร่งจะกันฝาเฉพาะหลังพระประธาน อีกทั้ง สามด้านจะเปิดโล่งทั้งหมด ส่วนสิมทึบจะเป็นผนังกันทั้งสี่ทิศและจะมีขนาดเล็กกะทัดรัด (สุมาลี เอกชนนิยม, 2548)

การสร้างและออกแบบสิมบ่งบอกถึงภูมิปัญญาช่างพื้นบ้านที่มีความสมถะเรียบง่าย ซึ่งบ่ง บอถึงความร่วมแรงร่วมใจกันระหว่างชาวบ้านกับช่างที่มีการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ตามสติปัญญาและความคิดที่จะสามารถนำมาสร้างศาสนอาคารให้แก่หมู่สงฆ์ในการประกอบพิธีสังฆ กรรม และเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงอดีตนั้นชาวบ้านมีความศรัทธาและเอาพระพุทธรูปศาสนาเป็น ศูนย์กลางและหลอมรวมหัวใจในชนบทพื้นถิ่นอีสาน จึงเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดแรงบันดาลใจและ เป็นแบบอย่างในการสร้างสรรค์งานศิลปะผ่านรูปทรง สัญลักษณ์ ที่มีเนื้อหาเรื่องราว ประเพณีความ เชื่อพื้นถิ่นแสดงออกมาอย่างชัดตรง เพื่อให้เกิดผลทางปัญญาและตอบสนองความศรัทธาใน พระพุทธรูปศาสนาให้จรรโลงไว้สืบไป (สฤณะพัฒน์ & อุดม เขยกีวงศ์, 2548b)

รูปที่ 28 สิมอีสาน จังหวัดนครพนม ปี พ.ศ.2556

ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 29 สิมอีสาน จังหวัดนครพนม ปี พ.ศ.2561

ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 30 สิมอีสาน ปี พ.ศ.2561

ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 31 สิมอีสาน ปี พ.ศ.2561

ที่มา : จากสถานที่จริง

จิตรกรรมพื้นถิ่นอีสาน

คนอีสานสมัยก่อนใช้การเขียนรูปแต้มเป็นการสื่อความหมายในลักษณะเชิงอุดมคติ จิตรกรรมพื้นถิ่นอีสานที่นิยมเขียนกันไว้ที่ ผนังโบสถ์(สิม) วิหาร ศาลาการเปรียญ และศาสนอาคารอื่นๆ เรื่องที่เขียนมักจะเป็นพุทธประวัติและเวสสันดรชาดก ซึ่งเป็นธรรมเนียมที่ชาวอีสานปฏิบัติสืบต่อกันมา ในทางปฏิบัติช่างที่เขียนจะเรียกว่าช่างแต้ม ช่างแต้มเป็นช่างพื้นบ้านที่มีขนบการวาดรูปแตกต่างไปจากช่างหลวง ช่างแต้มจะวาดรูปไว้ทั้งสองด้านของผนังสิมกล่าวคือทั้งด้านในและด้านนอก เพราะขนาดของสิมอีสานจะมีขนาดเล็ก การที่ช่างแต้มวาดรูปไว้ด้านนอกด้วยเพื่อให้คนที่ไม่สามารถเข้าไปด้านในสิมได้ชมในระหว่างรอ เนื้อหาที่ช่างแต้มนิยมเขียนลงไปบนผนังคือทศชาติชาดก นิทานพื้นบ้าน เพื่อเป็นสื่อในการสอนศีลธรรมให้แก่คนที่เข้าวัด ได้ระลึกนึกถึงการทำความดีความชั่วและคนชมยังได้จินตนาการจากรูปแต้ม คติความเชื่อต่างๆ และรูปแต้มยังทำให้สิมหลังเล็กๆ มีลวดลายสีสันทที่สวยงาม ซึ่งการเขียนรูปแต้มช่างไม่ได้มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัวแต่อาศัยความชำนาญในทางปฏิบัติจริงและความเหมาะสมของขนาดพื้นที่ผนังและความพึงพอใจของช่างแต้ม การจัดวางเรื่องราวต่างๆ ก็เป็นความงามตามความรู้สึกกว้างงามของช่างแต้ม (สฤณีพัฒน์ & อุดม เขยกีวงศ์, 2548c)

รูปแต้มอันเกิดจากภูมิปัญญาและฝีมือช่างแต้มที่สั่งสมมาซึ่งสะท้อนความเป็นตัวตนที่แสดงออกอย่างตรงไปตรงมา จึงทำให้เห็นถึงความศรัทธาและความตั้งใจถ่ายทอดความรู้และจินตนาการออกมาเป็นรูปแต้ม ที่บันทึกเป็นหลักฐานเรื่องราวในอดีตจนมาถึงปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้ศึกษาเรื่องราวความเชื่อในงานจิตรกรรมรูปแต้มของช่างพื้นถิ่นอีสานผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ สู่การสร้างสรรคขึ้นมาใหม่ โดยปรับเปลี่ยน ลดทอน ให้เกิดรูปทรงตามจินตนาการที่สะท้อนอารมณ์ความรู้สึกอันสอดคล้องกับเรื่องราวในอดีตกับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะชุดนี้

รูปที่ 32 จิตรกรรมฝาเพดาน วัดบ้านชีทวน จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561
ที่มา : จากสถานที่จริง

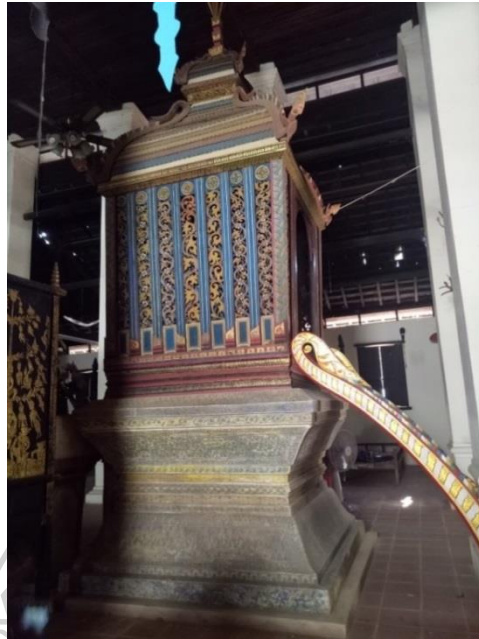
รูปที่ 33 จิตรกรรมอุบตัม จ.นครพนม ปี พ.ศ. 2561

ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 34 จิตรกรรมอุบตัม วัดทุ่งศรีเมือง จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561

ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 35 ผนังธรรมาสน์อีสาน วัดบ้านกระเดียน จ.อุบลราชธานี ปี พ.ศ.2561
ที่มา : จากสถานที่จริง

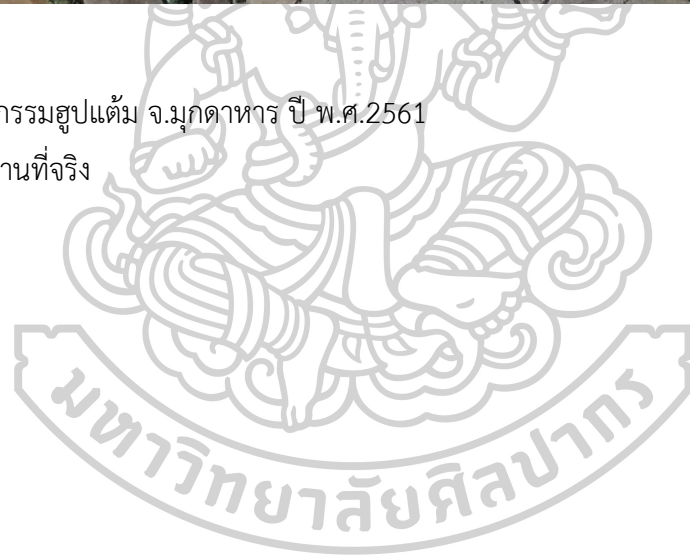

รูปที่ 36 จิตรกรรมฮูปแต้ม จ.มุกดาหาร ปี พ.ศ.2561
ที่มา : จากสถานที่จริง

รูปที่ 37 จิตรกรรมอุบตัม จ.มุกดาหาร ปี พ.ศ.2561

ที่มา : จากสถานที่จริง

บทที่ 3

การสร้างสรรค์ผลงาน

การกำหนดรูปแบบและวิธีการสร้างสรรค์

ผลงานของข้าพเจ้าเกิดจากการได้ศึกษาข้อมูลในการลงพื้นที่จริงในภูมิภาคอีสาน ศึกษางานศิลปกรรมที่สะท้อนภูมิปัญญาช่างพื้นถิ่นอีสานแขนงต่างๆที่ได้สร้างสรรค์งานพุทธศิลป์อีสานด้วยความรัก ความศรัทธา เป็นมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นหลักฐานให้กลุ่มคนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ทั้งที่เป็นงานประติมากรรมปูนปั้นประดับศาสนอาคาร สิมอีสาน ภาพจิตรกรรมสุปแต่็มต่างๆซึ่งเกิดจากครูช่างโบราณที่ถ่ายทอดออกมาในสถานที่ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนอีสาน อีกทั้งยังมีภูมิปัญญาช่างที่ยังสืบทอดกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันคือภูมิปัญญาการทำเทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดและหลักคตินิยมในพระพุทธศาสนา ทำให้ข้าพเจ้าได้ศึกษากระบวนการคิดของช่างพื้นถิ่นโดยนำมาปรับใช้โดยผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ จนนำมาสู่กระบวนการค้นหาแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เพื่อต้องการนำเสนอรูปลักษณ์ทางความงามแบบชัดเจน แสดงความรู้ถึงความเป็นพื้นถิ่นอีสานและคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมที่ได้สืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน เทคนิคที่นำมาสร้างสรรค์คือเทียนพรรษาที่สามารถสร้างจินตนาการขึ้นใหม่อันสอดคล้องกับแนวคิดในการสร้างงานศิลปะ ที่สื่อถึงความตระหนักรู้ในสังขธรรมและการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งในโลกนี้ ตามกาลเวลาของวัตถุที่ไม่สามารถอยู่คงทนถาวรตั้งเดิมได้ และต้องเข้าสู่ภาวะเสื่อมสลายตามกาลและเวลาไปในที่สุด

ข้าพเจ้าได้กำหนดรูปแบบโครงสร้างความคิดและจุดประสงค์ของการสร้างสรรค์ในลักษณะรูปแบบที่เป็นประติมากรรมลอยตัวเป็นสัตว์หิมพานต์อีสาน ที่เกิดจากการได้ไปศึกษาค้นคว้าลงพื้นที่จริงได้รู้สึกถึงความศรัทธาในงานประติมากรรมปูนปั้นและงานจิตรกรรมอีสานสุปแต่็มที่ช่างพื้นถิ่นอีสานได้สร้างประกอบไว้ภายในสิมอีสานและบริเวณศาสนอาคารต่างๆ ประกอบกับเทคนิคที่ใช้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะชุดนี้เพื่อต้องการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของความงามและความหมายสอดแทรกในตัววัสดุที่เป็นเทียน เป็นดั่งหลักธรรมในการดำเนินชีวิต และยังแสดงให้เห็นถึงความศรัทธาของคนแต่ละท้องถิ่นในชนบทอีสานที่มีความเชื่อจึงเกิดศรัทธาในการสร้างสิ่งต่างๆด้วยความบริสุทธิ์ใจ เกิดเป็นผลงานศิลปะ ได้แก่ ประติมากรรมปูนปั้น จิตรกรรมสุปแต่็มและงานพุทธศิลป์ต่างๆในวัดวาอารามเพื่อเป็นพุทธบูชาของคนอีสาน ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะข้าพเจ้าใช้เทคนิควิธีการ

ทำเทียนพรรษาโดยการปั้น แกะสลัก ตัดพิมพ์ผ่านรูปทรงที่เป็นสัตว์หิมพานต์อีสานแสดงออกด้วย ความเชื่อตรงเพื่อรับรู้ถึงความศรัทธาของช่างท้องถิ่นพื้นบ้านอีสาน ก่อให้เกิดผัสสะด้านการสะท้อน อารมณ์ ความรู้สึกในผลงาน จนนำไปสู่การจินตนาการต่อยอดในการสร้างสรรค์ผลงานอันแสดง เนื้อหาเรื่องราวตามคติพื้นบ้านอีสานตามหลักทางพระพุทธศาสนา

วิธีการสร้างสรรค์

1. การศึกษาข้อมูลและแรงบันดาลใจ

การได้มีโอกาสได้สร้างสรรค์ต้นเทียนพรรษา ร่วมกับครูช่างทำเทียนพื้นบ้านที่เป็นบิดา ข้าพเจ้าเอง ทำให้ได้เห็นความสามัคคีของผู้คนในชุมชนที่ร่วมแรงร่วมใจกันพร้อมทั้งความศรัทธาใน พระพุทธศาสนาอันแรงกล้าที่ปฏิบัติกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันจนเกิดเป็นงานพุทธศิลป์ที่บ่งบอกถึง วิถี อัตลักษณ์เฉพาะถิ่นของแต่ละพื้นที่ภาคอีสานที่มีเป้าหมายเดียวกันคือถวายเป็นพุทธบูชาใน พระพุทธศาสนา ทั้งยังเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดพลังกายพลังใจและสร้างแรงบันดาลใจในการสร้าง สร้างสรรค์ผลงาน

ข้อมูลจากงานพุทธศิลป์ในภูมิภาคอีสาน ข้าพเจ้าได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลตามวัดต่างๆ ทั้ง ที่เป็นงานด้านสถาปัตยกรรมอีสาน สิมอีสาน ประติมากรรมต่างๆทั้งที่รูปสัตว์หิมพานต์ต่างๆและ ลวดลายที่ประดับตามศาสนอาคารทั้งแบบปูนดำ นูนสูง และลอยตัว ภาพจิตรกรรมฝาผนังรูปแต้ม และพระพุทธรูปอีสาน

ข้อมูลจากครูช่างภูมิปัญญาในการทำเทียนพรรษาที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้พูดคุย จนได้รับรู้และ ซึมซับถึงบรรยากาศของความศรัทธาในความเป็นประเพณีและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของคนอีสาน

2. วิธีการสร้างภาพร่าง

การร่างภาพด้วยลายเส้นโดยใช้รูปทรงที่เป็นสัตว์ในอุดมคติและเหมือนจริง จากงาน ประติมากรรมปูนปั้นสัตว์หิมพานต์ต่างๆที่ประดับสิมและศาสนอาคารในการใช้ทำพิธีสังฆกรรมของ พระภิกษุสงฆ์และจิตรกรรมฝาผนังรูปแต้มอีสาน ผ่าฉะเหวด มาเป็นแรงบันดาลใจและสัญลักษณ์ใน การสร้างรูปทรงที่สื่อออกมาแบบตรงไปตรงมาตามหลักและวิธีการความคิดของช่างพื้นบ้านอันมี ความหมายที่แฝงคติธรรมทางพระพุทธศาสนา

สัญลักษณ์ที่เกิดจากประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน สิ่งของ เครื่องใช้ในศาสนพิธีกรรม ต่างๆทำให้เกิดความคิด วิเคราะห์ และจินตนาการพร้อมทั้งสเกตรูปแบบที่เหมือนจริงและตาม ธรรมชาตินำมาสร้างสรรค์ร่วมกับวัสดุที่ใช้ให้สอดคล้องและทำให้เกิดความหมายในตัวผลงาน

ขั้นตอนแสดงออกทางด้านทัศนศิลป์

ภูมิภาคต่างๆในประเทศไทยต่างมีศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่แตกต่างกันออกไป ในสังคมปัจจุบันผู้ที่ศึกษาทางด้านศิลปะและศิลป์ต่างก็ได้นำคติความเชื่อต่างๆและความศรัทธาของบริบทสิ่งแวดล้อมที่ตนอยู่หรือแม้กระทั่งวัฒนธรรมและอารยธรรมที่ได้สัมผัสในท้องถิ่นมากระทบกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดความคิด เกิดแรงบันดาลใจใหม่ๆในการสร้างสรรค์งานศิลปะ ซึ่งในสังคมปัจจุบันการสร้างสรรค์มีความเป็นร่วมสมัยตามกาลยุคสมัยประกอบด้วยสื่อต่างๆเทคโนโลยีมีความเจริญขึ้นการแสดงออกของความคิดจึงมีมากขึ้นส่งผลให้งานศิลปะหลากหลายในรูปแบบเทคนิควิธีการที่สื่ออารมณ์และความรู้สึก

ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะชุดนี้ เกิดจากพื้นฐานครอบครัวข้าพเจ้าที่มีบิดาเป็นช่างภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานที่มีความสามารถในการทำต้นเทียนพรรษา ข้าพเจ้าได้เรียนรู้และศึกษาทั้งกระบวนการทำต่างๆและรับรู้ถึงความศรัทธาในการสร้างงานพุทธศิลป์โดยกลุ่มช่างชาวบ้านที่ไม่ได้ศึกษาและเรียนรู้ แต่อาศัยการทำต่อเนื่องประสบการณ์ที่สั่งสมมานาน จนได้รังสรรค์ต้นเทียนพรรษาออกมาอย่างสวยงามวิจิตรบรรจง

ซึ่งสิ่งต่างๆทั้งหมดนี้ข้าพเจ้าได้ซึมซับมาตั้งแต่ครั้งเยาว์วัย จนเกิดเป็นความชื่นชอบและประทับใจในวิถีภูมิปัญญาช่างชาวบ้านอีสาน จึงเกิดแรงบันดาลใจนำมาคิดวิเคราะห์และถ่ายทอดด้วยเทคนิคกระบวนการที่ตรงไปตรงมา สื่อออกมาพร้อมแนวความคิดแสดงออกเป็นผลงานศิลปะไทยร่วมสมัยในรูปแบบเฉพาะตน

ขั้นตอนการสร้างผลงาน

1. นำข้อมูลมาประมวล ความคิด วิเคราะห์ พร้อมสเกตซ์ภาพร่างในกระดาษให้เกิดความสมบูรณ์ในแบบร่าง
2. นำสเกตซ์ที่ร่างไว้ในกระดาษนำไปตัดแต่งลงสีในโปรแกรมPhotoshop เพื่อให้เกิดความชัดเจนในรูปแบบ
3. ร่างภาพที่สเกตซ์ลงบนแผ่นโฟมแล้วฉลุตามเส้นที่ร่างไว้ และตัดแต่งโฟมเพื่อให้ได้รูปทรงที่ต้องการ
4. ก่อเตาไฟน้ำเทียนมาต้มให้ละลายแล้วเอาสีสำหรับผสมเทียนผสมลงไปตามค่าน้ำหนักแบบที่กำหนดและวางแผนไว้
5. ทำแม่พิมพ์กดเป็นลวดลายต่างๆจากปูนปลาสเตอร์หรือหินสบู่ที่ใช้สำหรับทำแม่พิมพ์
6. นำเทียนที่ต้มละลายแล้วมาพักไว้สักกระยะพอให้เทียนมีความแข็งตัวไม่มากนัก แล้วนำเทียนมากดกับพิมพ์ที่เตรียมไว้ โดยใช้น้ำสบู่เป็นตัวหล่อลื่นไม่ให้เทียนติดกับแม่พิมพ์

7. นำเทียนที่พิมพ์เสร็จแล้วมาติดกับโครงโคมที่ตัดไว้เป็นตัวสัตว์ต่างๆ ตามลักษณะที่ต้องการตามแบบที่กำหนดไว้
8. ตกแต่ง ปั้น แกะสลักเสริมเข้าไปในบางส่วนแล้วเก็บรายละเอียดเพื่อให้ผลงานสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
9. เคลือบผลงานเพื่อให้งานมีความคงทน แข็งแรงในระยะยาว

วิธีการนำเสนอ

ผลงานที่ข้าพเจ้าสร้างสรรค์ขึ้นเป็นลักษณะงานลอยตัวมีความแตกต่างกันของขนาดและรูปทรง มีการจัดวางในพื้นที่ในรูปแบบที่เป็นตัววางรวมกันและแยกกันเพื่อให้เกิดการมองเห็นลักษณะเด่นภาพรวม และสัมพันธ์ภาพของสิ่งมีชีวิตคือสัตว์หิมพานต์ที่มีความแตกต่างกันทางอารมณ์ และความรู้สึก นำเสนอผ่านเทคนิคพื้นผิวที่เกิดจากการกดทับของแม่พิมพ์ จนเกิดลวดลายที่สร้างขึ้นด้วยความรู้สึกผ่านการคิดวิเคราะห์จากเทคนิคและรูปทรงผลงานกลมกลืนให้เกิดความรู้สึกในรูปทรงที่เป็นสัตว์หิมพานต์อีสาน โดยนำเสนอในรูปแบบลักษณะงานลอยตัวจากภูมิปัญญาช่างพื้นบ้านอีสานสู่งานศิลปะไทยร่วมสมัย

ทัศนธาตุที่ใช้ในการสร้างสรรค์

1. เส้น ในผลงานเกิดจากการใช้เส้นที่ตัวรูปทรงและตัวเทคนิค มีทั้งเส้นโค้ง เส้นตรง เส้นเฉียง ที่เกิดจากการเคลื่อนไหวของรูปทรงที่เป็นสัตว์หิมพานต์ต่างๆและลวดลายที่เกิดจากการกดพิมพ์และการแกะสลักลงไป ทำให้เส้นแต่ละเส้นมีความสำคัญที่ช่วยให้งานดูมีชีวิตมีความสมบูรณ์ ส่งผลให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกทางการเคลื่อนไหวในตัวผลงานและเส้นจากการกดพิมพ์เทียนและการแกะสลักการปั้นลงไปในงานทำให้เส้นเกิดความเด่นชัด มีจุดเน้นแสดงจุดเด่น จุดรอง เพื่อให้เกิดมิติและความเคลื่อนไหวในผลงาน
2. สีและค่าน้ำหนัก ผลงานศิลปะชุดนี้เป็นผลงานที่นำเสนอและแสดงออกจากอิทธิพลงานพุทธศิลป์อีสาน โดยสีจะมีความโดดเด่นสดใสจากการผสมสีในวัสดุที่เป็นเทียนซึ่งให้ความรู้สึกสนุกสนานโดยจะเน้นในกลุ่มสีคู่ตรงข้ามเป็นหลัก และให้ค่าน้ำหนักสีที่ดูแตกต่างกันโดยการนำมาผสมผสานกันในลักษณะผลงานที่เป็นลอยตัว เพื่อทำให้เกิดความโดดเด่นสวยงามและสร้างความตื่นตาตื่นใจ ก่อให้เกิดความน่าสนใจในผลงานชุดนี้
3. รูปทรง รูปทรงที่นำมาสร้างสรรค์มาจากรูปแบบงานพุทธศิลป์อีสาน ทั้งงานประติมากรรมปูนปั้นสัตว์หิมพานต์ที่ปั้นประดับตกแต่งสิมอีสานและศาสนอาคารต่างๆที่มีรูปทรง

น่าสนใจ มาสู่การลงพื้นที่จริงผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์จนเกิดรูปทรงจากจินตนาการ ที่มีผลทางความรู้สึกจากงานช่างภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานถ่ายทอดไปสู่ผลงานศิลปะ

4. ที่ว่าง ในผลงานชุดนี้เป็นผลงานลอยตัว การจัดวางองค์ประกอบต่างๆต้องมีความเหมาะสมอาศัยพื้นที่ว่างทำให้ผลงานเกิดความสมบูรณ์รู้สึกไม่แน่นหรืออึดอัดจนเกินไปตามหลักทัศนธาตุทางทัศนศิลป์ เพื่อให้การแสดงออกและมุมมองในตัวผลงานเกิดความหมาย เกิดความสัมพันธ์ระหว่างรูปทรงแต่ละตัวในผลงานตามกระบวนการคิดที่จะนำเสนอให้ชัดเจนและลงตัวมากที่สุด

5. พื้นผิว พื้นผิวในผลงานเกิดจากการสร้างพื้นผิวจากการแกะแม่พิมพ์แล้วนำวัสดุเทียนมากดทับพิมพ์เพื่อให้เกิดพื้นผิวที่มีลวดลายตามลักษณะเฉพาะของสัตว์หิมพานต์ชนิดต่างๆ ผสมผสานกับความคิดและจินตนาการที่ต้องการนำเสนอ

รูปที่ 38 เตาแก๊สต้มเทียน

รูปที่ 39 หม้อต้มเทียน

รูปที่ 40 สีฝุ่นสำหรับผสมเทียน

รูปที่ 41 กระบวนการต้มเทียน

รูปที่ 42 แม่พิมพ์กดเทียนจากปูนพลาสติกอร์

รูปที่ 43 แม่พิมพ์กดเทียนจากปูนพลาสติกอร์

รูปที่ 44 เทียนที่พิมพ์เสร็จแล้ว

รูปที่ 45 ภาพร่างผลงาน

รูปที่ 46 ร่างลายเส้นบนแผ่นโฟม

รูปที่ 47 ฉลุโฟมตามลายเส้นที่ร่างไว้

รูปที่ 48 แกะโฟมตามรูปแบบที่ร่างไว้

รูปที่ 49 แกะโฟมตามรูปแบบที่ร่างไว้

รูปที่ 50 โครงสร้างโฟมที่เสร็จสมบูรณ์

รูปที่ 51 โครงสร้างโคมที่เสร็จสมบูรณ์

รูปที่ 52 เริ่มทาสีและน้ำเทียนลงไป

รูปที่ 53 เริ่มทาสีและน้ำเทียนลงไป

รูปที่ 54 เตรียมติดเทียนที่พิมพ์ไว้

รูปที่ 55 เริ่มติดเทียน

รูปที่ 56 กระบวนการติดเทียน

รูปที่ 57 กระบวนการติดเทียน

รูปที่ 58 ภาพแสดงชิ้นงานที่เสร็จสมบูรณ์

รูปที่ 59 ภาพแสดงชิ้นงานที่เสร็จสมบูรณ์

รูปที่ 60 ภาพแสดงชิ้นงานที่เสร็จสมบูรณ์

รูปที่ 61 ภาพแสดงชิ้นงานที่เสร็จสมบูรณ์

รูปที่ 62 ภาพแสดงชิ้นงานที่เสร็จสมบูรณ์

รูปที่ 63 ภาพแสดงชิ้นงานที่เสร็จสมบูรณ์

บทที่ 4

การพัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

บริบทสังคมภาคอีสานมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีศิลปะประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจากประวัติศาสตร์อันยาวนานจนทำให้เห็นถึงกลุ่มสกุลช่างพื้นบ้านต่างๆในชนบทอีสาน ที่ได้สร้างสรรค์ผลงานพุทธศิลป์อีสานเพื่อตอบสนองพระพุทธศาสนา ชาวอีสานมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนทั้ง ภาษา ศิลปะ ชนบ วัฒนธรรม ประเพณี อันปฏิบัติสืบต่อกันมาที่เรียกว่า ฮีตสิบสองคองสิบสี่ เปรียบ เช่นประเพณีทั้งสิบสองเดือนและหลักปฏิบัติของชาวอีสานที่ศรัทธาในพระพุทธศาสนา จนก่อให้เกิดช่างพื้นบ้านอีสานในการสร้างสรรค์งานพุทธศิลป์ต่างๆ อาทิ ประติมากรรมปูนปั้น ศาสนวัตถุ ศาสนอาคารต่างๆ แม้กระทั่งงานจิตรกรรมฝาผนัง ฐูปแต้ม งานจิตรกรรมผ้าหะเหวด งานแกะสลักไม้ ที่แสดงออกโดยตรงไปตรงมาตามบริบทของแต่ละท้องถิ่น บนพื้นฐานการพึ่งพาซึ่งกันและกันของคนในชุมชน จนก่อให้เกิดงานศิลปะทางพุทธศิลป์ที่แตกต่างจากวัฒนธรรมในภูมิภาคอื่นๆ เพราะมีแรงขับเคลื่อนจากชุมชนชาวบ้านที่มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นอีสาน จนเกิดเสน่ห์และแสดงให้เห็นถึงคุณค่าในงานพุทธศิลป์ อีกทั้งเป็นสิ่งเตือนใจให้ชาวอีสานได้ตระหนักถึงหลักปฏิบัติของชาวพุทธอันจะส่งผลให้เกิดความสงบสุขกับการดำรงชีวิตและมีน้ำใจต่อเพื่อนมนุษย์

พัฒนาการในการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

ผลงานวิทยานิพนธ์ชุด “สัตว์หิมพานต์อีสาน” เป็นการสร้างสรรค์รูปลักษณ์ของสัตว์แบบอุดมคติสะท้อนความคิดและจินตนาการแสดงออกผ่านรูปทรงที่เป็นเอกลักษณ์ศิลปะทางเชิงช่างพื้นถิ่นอีสาน โดยมีรูปแบบลักษณะสัตว์ที่เหมือนจริงผสมผสานกับสัตว์หิมพานต์ในอุดมคติ ซึ่งการผสมผสานกันของสัตว์หลากหลายชนิดมีปรากฏอยู่ในงานประติมากรรมปูนปั้น วรรณกรรมพื้นบ้าน จิตรกรรมฐูปแต้ม และงานพุทธศิลป์อีสานต่างๆประกอบกับเรื่องราวที่ได้สัมผัสมาแต่วัยเด็กเกี่ยวกับการทำต๋นเทียนของครอบครัว ซึ่งเป็นเป็นภูมิปัญญาช่างชาวบ้านอีสานที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาสร้างแรงบันดาลใจและนำมาถ่ายทอดความรู้สึกออกมาในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะชุดนี้ อีกทั้งเทคนิควิธีการแบบช่างภูมิปัญญาพื้นบ้านการทำเทียนพรรษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอดในผลงานรวมถึงวิธีการแก้ปัญหาต่างๆในผลงาน การสร้างสรรค์สามารถแบ่งช่วงระยะเวลาของการสร้างสรรค์ได้เป็น 2 ระยะดังนี้

การสร้างสรรคพัฒนาผลงานระยะก่อนวิทยานิพนธ์

ด้านเนื้อหา

ในระยะแรกของการสร้างสรรค์ได้มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณีคติความเชื่อพื้นบ้านของชาวอีสานที่มีความผูกพันและศรัทธาในพระพุทธศาสนา การสร้างศิลปกรรมงานพุทธศิลป์อีสานทั้งงานประติมากรรมปูนปั้นที่ประดับศาสนอาคารต่างๆ ลิมอีสาน งานจิตรกรรมหุบบแต้ม จิตรกรรมฝาผนังประดับผนัง งานแกะสลักไม้ต่างๆ ที่เกิดจากภูมิปัญญาของช่างพื้นถิ่นอีสานที่ได้สร้างสรรค์ในรูปแบบที่ไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน มีเพียงประสบการณ์ที่ช่างพื้นบ้านถ่ายทอดออกมาแบบเรียบง่ายตรงไปตรงมาตามความคิดจินตนาการที่แฝงหลักธรรมคติสอนใจของช่างพื้นบ้านที่ต้องการสร้างสรรค์และถ่ายทอดไว้ในบวรพระพุทธศาสนาจนมาถึงปัจจุบัน พร้อมยังได้ศึกษาระบวนการสร้างสรรค์เทียนพรรษาของช่างพื้นบ้านอีสานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในจังหวัดอุบลราชธานี ทั้งยังได้เรียนรู้และปฏิบัติงานจริงร่วมกับช่างพื้นบ้าน ศึกษาเรียนรู้เทคนิคกระบวนการสร้างสรรค์การทำต้นเทียน โดยไม่มีหลักการที่แน่นอน มีเพียงการลงมือปฏิบัติแบบสืบทอดกันมาอาศัยประสบการณ์จริงในการสร้างสรรค์และความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของช่างพื้นบ้านและชุมชนในการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น จึงทำให้เกิดความประทับใจและเกิดเป็นแรงบันดาลใจในกระบวนการคิดและการสร้างสรรค์งานพุทธศิลป์อีสานต่างๆ ทั้งงานประติมากรรมลัทธิหิมพานต์ จิตรกรรมหุบบแต้ม ฝาผนังประดับ ที่แสดงออกมาแบบเรียบง่าย ชัดตรง สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนอีสานที่อยู่แบบเรียบง่ายอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน ซึ่งช่างพื้นบ้านได้ถ่ายทอดสร้างสรรค์ไว้ในบวรพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งกระบวนการเทคนิควิธีการของช่างพื้นบ้านการทำต้นเทียนพรรษา ได้นำเอาวัสดุที่เป็นเทียนและเทคนิคการขึ้นรูปด้วยวิธีการปั้นโครงสร้างและการแกะสลัก พิมพ์เทียนติดเทียนมานำเสนอและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะชุดนี้ต่อไป

ด้านรูปแบบ

การสร้างสรรค์ในระยะนี้จะมุ่งเน้นไปที่งานพุทธศิลป์อีสานโดยเฉพาะที่เป็นลัทธิหิมพานต์อีสานซึ่งแสดงการผสมผสานลัทธิในอุดมคติตามความคิดจินตนาการจากรูปแบบในงานประติมากรรมปูนปั้นอีสานที่ประดับศาสนอาคาร ลิมอีสาน ธรรมาสัน งานแกะสลักไม้ และงานจิตรกรรมหุบบแต้ม ฝาผนังประดับ ที่ยังคงไว้ให้ศึกษารูปแบบ วิธีคิด วิธีการแสดงออกของช่างพื้นบ้านอีสาน โดยสร้างสรรค์จากรูปแบบที่ช่างพื้นบ้านได้สร้างสรรค์ไว้ นำมาต่อยอดผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์และจินตนาการในทางสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการสะท้อนคุณค่าภูมิปัญญาที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมา ในรูปสัญลักษณ์ที่เป็นลัทธิหิมพานต์อีสานในรูปแบบงานประติมากรรมสามมิติ

ด้านเทคนิค

ผลงานระยะนี้เป็นกรนำเอาเทคนิคกระบวนการทำต้นเทียนพรรษา โดยการนำเอาเทคนิคการแกะสลักเทียนและการตีพิมพ์มาผสมผสานตามแบบเฉพาะของเทคนิคช่างภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานเพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึกผ่านการประกอบกันของเทคนิคการทำเทียนพรรษาพร้อมค้นหาแนวคิดและทดลองจินตนาการให้เกิดการสร้างสรรคในผลงาน นำเสนอและถ่ายทอดมาเป็นผลงานสร้างสรรค์ให้เกิดความสมบูรณ์ลงตัวทั้งเทคนิควิธีการให้สอดคล้องต่อความคิดและหลักการที่ต้องการนำเสนอแสดงออกในรูปแบบเฉพาะตน

ปัญหาในการสร้างสรรค์

1. วัสดุที่นำมาใช้ไม่มีความคงทนแข็งแรง ไม่คงทนต่อสภาพอากาศที่ร้อนส่งผลให้รูปทรงงานศิลปกรรมเกิดการแปรรูป
2. รูปทรง กริยา ท่าทาง จังหวะการเคลื่อนไหว ของสัตว์หิมพานต์อีสานที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ และการประกอบกันหรือเชื่อมโยงกันในรูปทรงยังไม่เป็นอิสระและเป็นธรรมชาติเท่าที่ควร

วิธีการแก้ปัญหา

ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวัสดุที่สามารถเคลือบผลงานศิลปะให้มีความคงทนแข็งแรงต่อทุกสภาพอากาศเนื่องด้วยสภาพอากาศในประเทศไทยมีหลากหลายฤดูกาลและฤดูร้อนมีความร้อนสูงจึงมีผลกระทบต่อผลงานการสร้างสรรคจะไม่สามารถตั้งหรือวางไว้กลางแจ้งได้ แต่ในสภาพฤดูฝนและฤดูหนาวอากาศมีความชื้นและเย็นจึงไม่มีผลกระทบต่อผลงานศิลปะ จากนั้นศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับช่างพื้นบ้านอีสานกับวิธีการสร้างสรรคงานประติมากรรมสัตว์หิมพานต์ต่างๆ ที่ถ่ายทอดออกมาให้เกิดความรู้สึกและเป็นธรรมชาติในงานประติมากรรมปูนปั้นซึ่งเป็นวัสดุแข็งแรงแต่รับรู้ถึงความเป็นธรรมชาติในแสดงออก และศึกษารูปทรงท่าทางต่างๆของสัตว์ที่มีอยู่จริง นำมาวิเคราะห์ผ่านกระบวนการคิดและค้นหาวิธีเชื่อมโยงข้อมูลด้านองค์ประกอบศิลป์และปรับเปลี่ยนให้รูปทรงเกิดความสมบูรณ์ในผลงานการสร้างสรรคต่อไป

รูปที่ 64 ภาพชุดผลงานระยะก่อนวิถยานพนธ์

ชื่อผลงาน: หิมพานต์อีสาน

ขนาด: แปรผันตามพื้นที่

เทคนิค: พิมพ์เทียน, ตัดเทียน

รูปที่ 65 รายละเอียดของผลงานในระยะก่อนวิทยานิพนธ์

รูปที่ 66 รายละเอียดของผลงานในระยะก่อนวิทยานิพนธ์

รูปที่ 67 รายละเอียดของผลงานในระยะก่อนวิทยานิพนธ์

รูปที่ 68 รายละเอียดของผลงานในระยะก่อนวิทยานิพนธ์

รูปที่ 69 รายละเอียดของผลงานในระยะก่อนวิทยานิพนธ์

การสร้างสรรคผลงานวิทยานิพนธ์

ด้านเนื้อหา

ผลงานงานวิทยานิพนธ์ชุด "สัตว์หิมพานต์อีสาน" เป็นการสร้างสรรค์ผลงานที่เกิดจากการรวบรวมข้อมูลและประมวลความคิด รวมไปถึงขั้นตอนวิธีที่ได้รับคำแนะนำและวิธีการปรับแก้ไขข้อผิดพลาดจากผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ก่อให้เกิดการสร้างสรรคที่พัฒนาและคลี่คลายรูปแบบวิธีการนำเสนอเพื่อให้สอดคล้องไปกับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานประติมากรรมปูนปั้นอีสานและงานจิตรกรรมสุปแต่มีต่าง ๆ รวมไปถึงงานพุทธศิลป์พื้นบ้านอีสานที่ช่างพื้นบ้านได้สร้างสรรค์ไว้ในบวรพระพุทธศาสนา ซึ่งเกิดจากความศรัทธาของคนในชนบทท้องถิ่นอีสาน พร้อมเนื้อหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาช่างพื้นบ้านในการทำเทียนพรรษาในท้องถิ่นอีสานทั้งการเก็บข้อมูลจากสถานที่จริงลงมือปฏิบัติจริงพร้อมทั้งศึกษารูปแบบวิธีการขั้นตอนจากครูภูมิปัญญาช่างพื้นบ้านอีสาน เพื่อสร้างความคิดเกิดเป็นจินตนาการที่นำมาเป็นแรงบันดาลใจ อันแสดงออกมาในรูปผลงานที่เป็น "สัตว์หิมพานต์อีสาน" พร้อมกับการค้นหาแนวทางการแสดงออก นำมาวิเคราะห์เนื้อหาความคิดที่สอดคล้องและตรงตามความต้องการทางความรู้สึกและจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาแนวคิดและเกิดการสร้างสรรค์ให้มีความสมบูรณ์ของผลงานและตนเองมากยิ่งขึ้น

ด้านรูปแบบ

ผลงานวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ “สัตว์หิมพานต์อีสาน” ได้สร้างสรรค์ขึ้นมาในรูปแบบงานประติมากรรม 3 มิติ เป็นการนำข้อมูลมาเชื่อมโยงความคิดจากงานภูมิปัญญาช่างพื้นบ้านอีสานที่สร้างสรรค์งานพุทธศิลป์ต่างๆประดับไว้ในบวรพระพุทธศาสนาที่เกิดจากแรงศรัทธาของกลุ่มคนในชนบทอีสาน อันก่อให้เกิดกลุ่มช่างพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นที่มีความสามารถในการสร้างงานพุทธศิลป์ทั้งงานประติมากรรมปูนปั้นประดับศาสนอาคารต่างๆงานจิตรกรรมสุปแต่้ม และงานพุทธศิลป์ต่างๆมาเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดความรู้สึกลงทางการแสดงออกผ่านการสร้างสรรค์ผลงาน ด้วยเทคนิควิธีการทำเทียนพรรษาที่ได้สัมผัสและเรียนรู้จากครอบครัวและครูช่างภูมิปัญญาพื้นบ้านมาถ่ายทอดในรูปแบบใหม่ เพื่อแสดงออกถึงคุณค่าและความหมายทางอุดมคติพื้นบ้านอีสาน แสดงออกผ่านรูปทรงผลงานประติมากรรมที่เป็นรูปเชิงสัญลักษณ์ ที่คลี่คลายและสะท้อนความคิดจินตนาการมาจากงานพุทธศิลป์อีสานต่างๆกัน มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสัตว์หิมพานต์อีสานและสัตว์ทางอุดมคติ ที่ช่างพื้นบ้านได้สร้างสรรค์ไว้ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทรุดโทรมไปตามกาลเวลา อีกรูปทั้งเชิงสัญลักษณ์ของการทำเทียนพรรษาที่เป็นภูมิปัญญาช่างพื้นบ้านได้นำมาเป็นรูปแบบเทคนิคที่มีความสอดคล้องไปกับเนื้อหาความคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ เพื่อสื่ออารมณ์ ความรู้สึกออกมาผ่านผลงานศิลปกรรม

ด้านเทคนิค

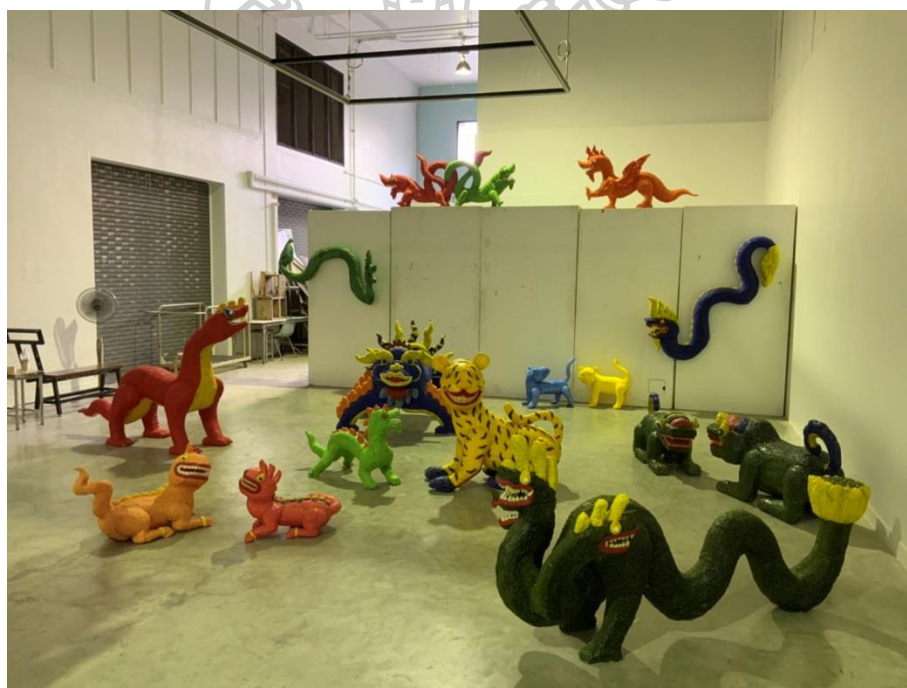
สร้างสรรค์ผลงานโดยการนำเอาเทคนิคกระบวนการทำเทียนพรรษา ในการสร้างแม่พิมพ์และพิมพ์เทียนเพื่อให้เกิดพื้นผิวและร่องรอยของลวดลายที่ต้องการ และใช้วิธีการแกะสลักลงไปซึ่งวิธีการนี้มีที่มาจากภูมิปัญญาช่างพื้นบ้าน ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์และวิธีการจัดการและการสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับจินตนาการตรงตามความคิดความรู้สึกที่จะสื่อสารออกมาเพื่อให้เกิดการรับรู้ถึงคุณค่าในความศรัทธาของช่างพื้นบ้านอีสานและสอดคล้องไปกับเทคนิคเนื้อหาของงานพุทธศิลป์อีสานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงานทางทัศนศิลป์

ปัญหาและแนวทางการแก้ไขในระยะวิทยานิพนธ์

1. รูปทรงของสัตว์หิมพานต์อีสาน จังหวะ ทำทางต่างๆยังไม่สอดรับซึ่งกันและกัน และยังไม่เป็นไปโดยธรรมชาติของสัตว์แต่ละตัว
2. การจัดวางตำแหน่งของชิ้นงานยังไม่เกิดความสมบูรณ์เรื่องความสัมพันธ์ของสัตว์แต่ละตัวที่จัดวางในพื้นที่แสดงงาน

วิธีการแก้ปัญหาในการทำวิทยานิพนธ์

ศึกษาวิธีคิดและวิธีการนำเสนอการสร้างงานพุทธศิลป์ต่างๆของช่างพื้นบ้านอีสาน ที่นำเสนอทั้งรูปงานที่เป็นประติมากรรมปูนปั้น งานจิตรกรรมสลุบแต้มอีสานและงานแกะสลักไม้ โดยการลงพื้นที่จริงและศึกษารูปแบบ เทคนิค วิธีการต่างๆที่ช่างพื้นบ้านได้สร้างสรรค์ไว้ในวัดต่างๆในภาคอีสาน พร้อมทั้งศึกษารูปแบบ คติความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมทางภาคอีสานที่ได้สืบทอดกันมาซึ่งส่งผลต่อความรู้สึกของคนในชุมชนในหมู่บ้านอันเป็นหลักปฏิบัติให้เกิดความสามัคคี เกิดความสนุกสนานในชุมชนท้องถิ่นที่แฝงเรื่องราวความเชื่อต่างๆเอาไว้จนเกิดฮีตคองหลักปฏิบัติของคนอีสาน แล้วนำองค์ความรู้ในการศึกษาสิ่งต่างๆเหล่านี้มาคิดวิเคราะห์และตีความหมายให้เกิดจินตนาการทางการสร้างสรรค์มาปรับเปลี่ยนแก้ไขและพัฒนาต่อยอดในผลงานให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นไป

รูปที่ 70 ภาพชุดผลงานวิทยานิพนธ์

ชื่อผลงาน: สัตว์หิมพานต์อีสาน

ขนาด: แปรผันตามพื้นที่

เทคนิค: พิมพ์เทียน, ติตเทียน

รูปที่ 71 รายละเอียดของผลงานวิทยานิพนธ์

รูปที่ 72 รายละเอียดของผลงานวิทยานิพนธ์

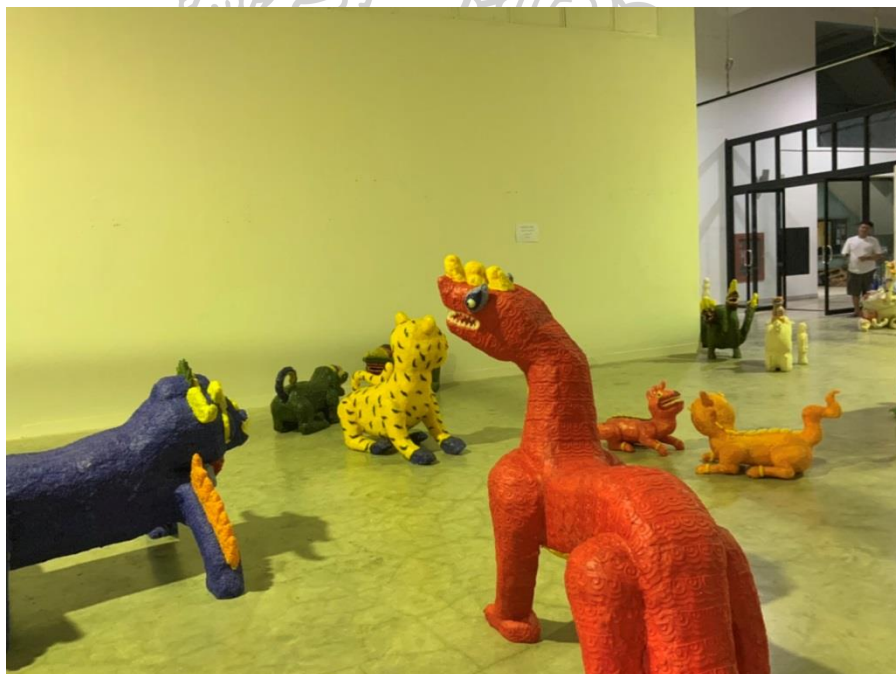
รูปที่ 73 รายละเอียดของผลงานวิทยานิพนธ์

รูปที่ 74 รายละเอียดของผลงานวิทยานิพนธ์

รูปที่ 75 รายละเอียดของผลงานวิทยานิพนธ์

รูปที่ 76 รายละเอียดของผลงานวิทยานิพนธ์

บทที่ 5

สรุป

ในการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ชุดนี้ ข้าพเจ้าต้องการที่จะนำเสนอศิลปะแบบชาวบ้านอีสานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นมาเป็นผลงานศิลปะที่ข้าพเจ้าได้ถ่ายทอดผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ เทคนิค และวิธีการสร้างสรรค์ รวมไปถึงศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับงานด้านภูมิปัญญาช่างพื้นบ้านอีสานเกี่ยวกับการสร้างงานพุทธศิลป์ต่างๆที่ตอบสนองในพระพุทธรูปศาสนา รวมไปถึงประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ ศิลปะ และวัฒนธรรมของชนบทท้องถิ่นอีสานที่บรรพชนคนรุ่นเก่าได้สร้างไว้สืบทอดกันมาสู่ปัจจุบัน ซึ่งหลักปฏิบัติและวิถีการดำรงชีวิตแตกต่างกันไปตามลักษณะท้องถิ่น จึงทำให้เกิดศิลปกรรม ประเพณี และวัฒนธรรมเกิดขึ้นในหลายรูปแบบเฉพาะถิ่น สร้างกลุ่มที่เป็นช่างภูมิปัญญาพื้นบ้านซึ่งเกิดขึ้นมาจากความศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนา เพื่อรับใช้ในการสร้างถาวรวัตถุอันเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในหมู่บ้านชุมชนอีสานจนเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอีสาน

ข้าพเจ้าได้ลงศึกษาข้อมูลในพื้นที่จริงในภาคอีสานเพื่อนำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อสร้างคุณค่าของงานศิลปกรรมพื้นถิ่นอีสานอันเป็นรากเหง้าตัวตนของข้าพเจ้าให้เกิดรูปลักษณ์ทางความงามและคุณค่าทางศิลปะอันสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในชนบทอีสาน ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม ที่ได้สืบทอดกันมาอันมีหลักธรรมคำสอนของพระพุทธรูปศาสนาเป็นจุดศูนย์กลางและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ จนเกิดการสร้างสรรค์ผลงานที่มีรูปแบบเนื้อหาเฉพาะในลักษณะศิลปกรรมที่เป็นอัตลักษณ์พื้นถิ่นอีสาน อันมีรูปแบบเนื้อหาและวัสดุ สื่อในความหมายง่ายในรูปทรง ที่ตรงไปตรงมา ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของสังคมอีสาน จากพื้นฐานที่ได้เรียนรู้จากครูภูมิปัญญาช่างพื้นบ้านอีสานที่พัฒนามาพร้อมความทันสมัยในสังคมปัจจุบัน แต่ความเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านก็ยังได้รับการสืบทอดสู่คนรุ่นใหม่ทีหล่อหลอมจนกลายเป็นความศรัทธาในภูมิปัญญาของบรรพชนคนรุ่นเก่านำไปสู่การสร้างคุณค่าทางความงามในสังคม

จากการได้สร้างสรรค์ผลงานและพัฒนาต่อยอดวิทยานิพนธ์ชุดนี้ การปฏิบัติและทดลองจนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ เกิดเป็นผลงานที่มีเนื้อหารูปแบบเชิงสัญลักษณ์ในงานประติมากรรมสัตว์หิมพานต์อีสาน เพื่อถ่ายทอดจิตวิญญาณความเป็นอีสานและแนวความคิดออกมาเป็นงานศิลปะร่วมสมัยในรูปแบบเฉพาะตน จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงานชุดนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจในงานศิลปกรรมและคุณค่าของความเป็นศิลปะพื้นถิ่นอีสานของไทย

รายการอ้างอิง

Admin. ความเป็นมางานแห่เทียนพรรษา. Retrieved from

http://guidubon.com/news/view.php?t=27&s_5&d_id=3

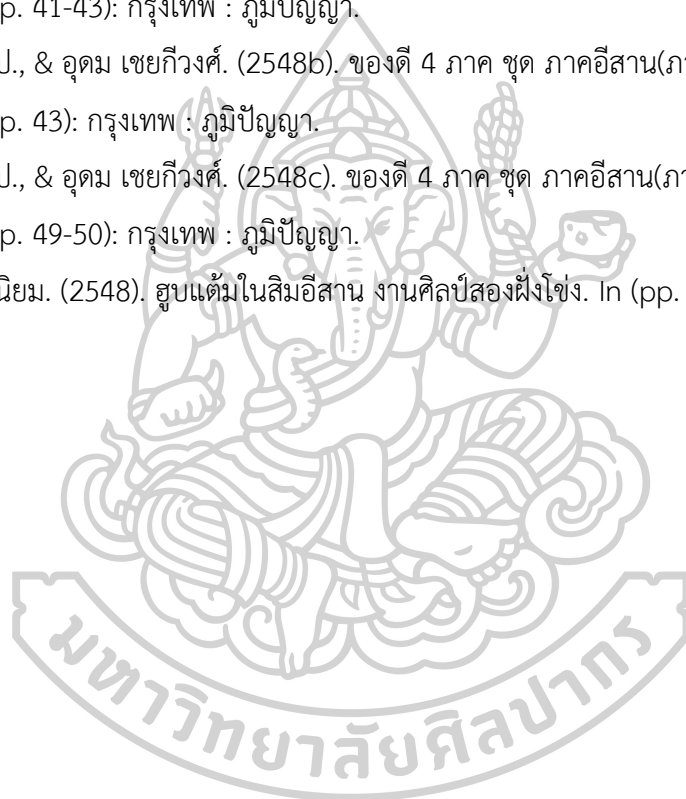
ประชิด สกฤษณ์พัฒน์. (2551). มรดกทางวัฒนธรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. In (pp. 53): กรุงเทพฯ : แสงดาว.

สกฤษณ์พัฒน์, ป., & อุดม เขยกิจวงศ์. (2548a). ของดี 4 ภาค ชุด ภาคอีสาน(ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ). In (pp. 41-43): กรุงเทพฯ : ภูมิปัญญา.

สกฤษณ์พัฒน์, ป., & อุดม เขยกิจวงศ์. (2548b). ของดี 4 ภาค ชุด ภาคอีสาน(ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ). In (pp. 43): กรุงเทพฯ : ภูมิปัญญา.

สกฤษณ์พัฒน์, ป., & อุดม เขยกิจวงศ์. (2548c). ของดี 4 ภาค ชุด ภาคอีสาน(ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ). In (pp. 49-50): กรุงเทพฯ : ภูมิปัญญา.

สุมาลี เอกชนนิยม. (2548). ชูบแต้มในสิมอีสาน งานศิลป์สองฝั่งโขง. In (pp. 106): กรุงเทพฯ : มติชน.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	วิศรุต ภาดี
วัน เดือน ปี เกิด	15 กรกฎาคม 2536
สถานที่เกิด	จังหวัดอุบลราชธานี
วุฒิการศึกษา	- ระดับประถมศึกษา โรงเรียนบ้านคูเต๋อ - ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนวารินชำราบ - ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุบลราชธานี - ระดับปริญญาบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 2 คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ สาขาทัศนศิลป์ ภาควิชาศิลปะไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร - ระดับปริญญามหาบัณฑิต คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ สาขาทัศนศิลป์ ภาควิชาศิลปะไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	181 หมู่6 ตำบลแจระแม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000
ผลงานตีพิมพ์	พ.ศ.2552 - สานิตการแกะสลักเทียนพรรษา ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ณทุ่งศรีเมือง พ.ศ.2554 - เป็นผู้ช่วยศิลปินประเทศญี่ปุ่น ในงานประติมากรรมเทียนนานาชาติ จังหวัดอุบลราชธานี - สานิตการแกะสลักเทียนพรรษา “งานจารีกวัตโพธิ์” - จัดทำต้นเทียนพรรษาเข้าร่วมในงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ.2557 - เป็นวิทยากรสานิตการทำต้นเทียนพรรษา อำเภอ นางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ - สานิตแกะสลักเทียนพรรษา “ร่วมกับเทศบาลนครอุบลราชธานี” ในงานแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี - ร่วมจัดทำเรือประดับไฟฟ้า คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในงาน "เทศกาลสีส่นแห่งสายน้ำ มหกรรมลอยกระทง" พ.ศ.2558

- เป็นวิทยากรสาธิตการทำต้นเทียนพรรษา เทศบาลเมืองแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
 - ร่วมจัดทำเรือประดับไฟฟ้า คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในงาน"เทศกาลสีส่นแห่งสายน้ำ มหกรรมลอยกระทง" พ.ศ.2559
 - นิทรรศการ "เส้นทางสายไหมทางทะเลในสายตาของศิลปินไทย" ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร พ.ศ.2560
 - จัดทำต้นเทียนพรรษาให้กับจังหวัดสุรินทร์ ในงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ปี2560
 - ร่วมแสดงผลงานศิลปนิพนธ์ปริญญาบัณฑิต ในนิทรรศการ "Noir Art Thesis Exhibition" ณ หอศิลป์บรมราชกุมารี คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ.2561
 - จัดทำต้นเทียนพรรษาให้กับจังหวัดสุรินทร์ ในงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ปี2561
 - นิทรรศการศิลปะร่วมสมัย "ราชธานีแห่งศิลปะ" ณ ศูนย์การค้าเซ็นทรัลพลาซ่าอูบลราชธานี พ.ศ.2562
 - ร่วมแสดงนิทรรศการศิลปนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ในนิทรรศการอีหยัง (E-Young Art Thesis Exhibition) ณ หอศิลป์บรมราชกุมารี คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ.2550
- รางวัลที่ได้รับ**
- รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 แข่งขันทักษะระดับมัธยมต้น แกะสลักเทียนพรรษา ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ.2553
 - รางวัลชนะเลิศ เหรียญทอง การแข่งขันทักษะทางวิชาชีพ ประติมากรรมคนเหมือน ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ.2554
 - ร่วมแข่งขันงานปูนปั้นสำเร็จรูปแห่งประเทศไทย ปี2554 พ.ศ.2557

- รางวัลรองชนะเลิศอันดับ1 ตันเทียนพรรษา ประเภทแกะสลัก ขนาดกลาง
ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ปี2557

พ.ศ.2558

- รางวัลรองชนะเลิศอันดับ2 ตันเทียนพรรษา ประเภทแกะสลักขนาดใหญ่
ในงานประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

- รางวัลชมเชย ประติมากรรมเพชรยอดมงกุฎ หัวข้อ"พระพิฆเนศ" ประเภท
ระดับ นักเรียน นิสิต นักศึกษา

พ.ศ.2559

- รางวัลชนะเลิศ ตันเทียนพรรษา ประเภทแกะสลักขนาดใหญ่ ในงาน
ประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

พ.ศ.2561

- รางวัลชนะเลิศ ตันเทียนพรรษา ประเภทแกะสลักขนาดใหญ่ ในงาน
ประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี

